Агуу Илалтын һайндэрөөр!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 108 (17231) | 1986 оной майн 9, пятница | Сэн 3 мүн.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ЭРИД ТЭМСЭХЭ

Агууехэ Илалта... Он жэлнүүдэй ходорон үнгэрхэ бүри эдэ хоёр нангин үгын үнэ сэн, удха шанар улам ехэ һүртэйгөөр, улам ехэ жабхалантайгаар хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ соностоно. Агууехэ Илалтын туйлагдаһаар аяар дүшэн нэгэн жэлэй үнгэрбэшье, гансашье совет хүнүүдэй бэшэ, харин түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэнэй һанаан бодолдо тэрэ хүшэр хүндэ үеын үйлэ хэрэгүүд, баатар габьяанууд, гашуудал уйдхарнууд батаар хадуугданхай. Агууехэ Илалтын бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанарые шэнэ үеын залуу хүнүүд гүйсэд мэдэрнэ, тэрэнэй аша туһые үндэроор сэгнэнэ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай эгээл хүндэ хүшэрые бэе дээрээ даажа гараһан, фашис сэрэгүүдые һамна бута сохихо хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн совет арад, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд түби дэлхэйн арад түмэниие дайсанай «хүрин тахалһаа» аршалжа, амгалан тайбан байдал, эрхэ сүлөө түхөөгөө бэлэй. Тэрэ гэһээр алишье түбхин арад зон дайн дажаргүй, энхэ тайбанаар ежаһуука ха юм. Теэд энэмнай бэлэхэнээр олдоһон илалта бэшэ. Совет арад түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ хохидолдо ороо, 20 миллион эрхим хүбүүд, басагадаа алдаа, дайнай хорото муухай хосорол гашуудал манай гэр бүлэ бүхэниие дайраа гэжэ бидэ хэзээдэшье мартахагүйбди. Фашис булимтарагшадые бута сохижо, энэ илалта туйлахын тула манай сэрэгшэд гайхамшагта баатаршалга харуулаа, харин ара талада үлэгшэд шэн габьяата ажалаараа тэрэниие шэрээлсээ бэлэй. Энэ Эхэ оронойсмнай түүхэдэ алтан үзэгүүдээр хэтэ мүнхэдөө бэшэгдэнхэй.

Эсэгэ орокоо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, олонациональна манай гүрэнэй бүхы хүн зон хүсэ шадалаа, шэн зоригоо зангидан, тэмсэлдэ бодоо һэн. Совет арадтал адли, Буряад ороной ажалшад, «Бүхы юумэн — фронтдо, бүхы юумэн — илалтада» гэһэн уряае дэмжэн, дайн сэрэгэй байдалда ороһон гээшэ. Дайнай жэлнүүдтэ 120 мянганһаа дээшэ манай хүбүүд, басагад сэрэгэй албанда татагдажа, фронт дээрэ эрэлхэг зоригтойгоор тулалдаа, эрхим баатаршалгын үльгэр жэшээ харуулаа. Тэдэнэймнай 34,2 мянганиинь дайн байлдаанай газар дээрэ баатарай үхэлоор унажа, тоонто нютагаа бусаха хубигүй байгаа. Теэд тэдэнэй дурасхаал арад зоной зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэнхэй. Эрэлхэг зоригтойшуулай нэрэнүүд манай үйлсэ болон сэсэрлигүүдтэ, һургуули болон эмхи зургаануудта үгтэнхэй. Хото, хүдөөдэшье — хаа хаанагүй Агууехэ Илалтын түлөө ами наһаяа үгэһэн баатарнуудай дурасхаалда олон тоото хүшөө-памятнигууд бодхоогдонхой, тэдэнэй нэрэнүүд алтан үзэгүүдээр һиилэгдэн мүнхэлэгдэнхэй ха юм.

Манай нютагай эрхимэй эрхимүүдтэ — 36 хүндэ Советскэ Союзай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой, 10 хүн Алдар Солын бүхы шатын орденуудай кавалернүүд болонхой. Мүноо Илалтын һайндэрые тэмдэглэжэ байхадаа, фашис булимтарагшадтай шанга тэмсэлэй үедэ эрэлхэг баатаршалга харуулһан генерал И. В. Балдынов, гвардиин полковник В. Б. Борсоев, мэргэн буудагша Ж. Е. Тулаев, пулеметчик Б. Р. Ринчино, сапер Д. Ж. Жанаев, летчик П. Н. Харитонов, үһан сэрэгшэ В. С. Ущев, танкист М. Ф. Мархаев, артиллерист В. Х. Хантаев болон бусадай дайшалхы габьяае гүн сэдьхэлэй баяр баясхалантайгаар дурсанабди.

Дайнай шэрүүн жэлнүүдтэшье манай Коммунис парти хүтэлбэрилхы, зоригжуулхы ехэ хүсэн байһан гэжэ бидэ һайн мэдэнэбди. Эгээл хүшэр хүндэ, эрид шанга үедэ коммунистнууд лэ түрүүлэн тулалдаанда бододог бэлэй. Буряадай областной партийна организациһаа дайнай түрүүшын үдэрһөө 1943 оной эхин хүрэтэр 5128 коммунист гэхэ гү, али тэрэнэй бүридэлэй 49 процентнь армида мордоһон байха юм. Харин зарим районуудһаа бүришье олоороо коммунистнууд ошоһон байна бшуу. Жэшээнь, Бэшүүрэй партийна организацин — 69, Зэдын — 68, Загарайн — 54 процентнь сэрэгэй албанда абтажа, шэн габьяатайгаар фронт дээрэ тэмсэһэн түүхэтэй. Республикаһаа мордоһон олохон коммунистнууд сэрэгэй-политическэ хүдэлмэри ябуулдаг байгаа.

Харин ара талада үлэгшэд — үбгэд, хүгшэд, эдир залуушуул, үхибүүд, үдэр, һүниие илгангүй, үсэд нэтэрүүгээр хүдэлжэ, илалта туйлаха хэрэгтэ ооһэдынгоо хубитые оруулһан юм. Олон тоото предприятинууд, тэрэ тоодо авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын, «Электромашина» заводууд болон бусад сэрэгэй продукци гаргажа, дары түргэноор фронт руу эльгээдэг байгаа. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд дайн байлдаанда ябагшадые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, хубсаһа хунараар хангахын тула айхабтар ехэ оролдолго хэшээл гаргаһан гээшэ. Тиигэжэ хэдэн мянгаад хүнүүд «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө» медальнуудаар шагнагдаһан байха юм. Гансашье оролдосотой һайн ажалаараа илгардаг бэшэ, харин нилээд ехэ мүнгэ зоори суглуулжа, дулаан хубсаһа хунар оёжо, сэрэгшэдтэ эльгээдэг һэн. Буряад ороной ажалшадай үгэһэн мүнгэ зөөрөөр танкнуудай колонно, самолёдуудай эскадрили бүтээгдэһэн түүхэтэй.

Арад зоной хүсэл оролдолгоор, эрэлхэг зоригтой баатаршалгаар, эрхим һайн ажалаар туйлагдаһан Илалтын үдэрые мүноо бидэ дүшэн нэгэдэхеэ тэмдэглэжэ байхадаа, хэншье, юуншье мартагдаагүй гэхэ дүүрэн эрхэтэй гээшэбди. Үнгэрһэн энэ үе соо коммунизм байгуулгын замаар Эхэ оромнай урагшаа дабшаа, социально-экономическа хүгжэлтэдөө айхабтар ехэ амжалтануудые туйлаа. Богонихон болзор соо дайнай хохидолые усадхажа, экономическа ба бэеэ хамгаалха хүсэ шадалаа хэдэ дахин дээшэлүүлһэн байна.

Мүноо жэлдэ Илалтын һайндэрые совет арад онсо удха шанартай орьшон байдалда тэмдэглэжэ байна. Һаяхан үнгэрһэн КПСС-эй XXVII съездын үүсхэһэн политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын, эрид хубилалтын үе саг ороной ажалшадай урда шэнэ, асари ехэ зорилгонуудые табина гээшэ. Эрдэм-техникын дэбжэлтын үндэһөөр оронойнгоо социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, арад зоной һуудал байдалые улам саашадань һайжаруулха гэһэн партиин табиһан холын шэглэлтэй хараа түсэбүүдые манай ажалшад бэелүүлжэ эхилэнхэй. Энээнһээ уламжалан, совет хүнүүдэй болон манай союзнигуудай амгалан тайбан байдалые хангаха, империалис зэзэрхэг түримхэй этэгээдүүдэй хорото ябуулгануудта харюу үгэхэ, гүрэнэйнгөө бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ талаар, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха, ядерна дайнай аюулые сараха талаар партиин XXVII съезд тодо һонор, залан сэхэ хараа шэглэлнүүдые найруулһан байна.

«...Юундэб гэхэдэ, 80-яад онуудай түрүүшын хахадта уласхоорондын уларилай эрид хүйтэрэлгэ, юуншье өөрөө хэгдэдэггүй — эб найрамдалай түлөө тэмсэхэ, үсэд нэтэрүүгээр, эрид зоримгойгоор тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин һануулаа»,— гэжэ партиин ЦК-гай Политическэ элидхэл дотор нүхэр М. С. Горбачев онсолон тэмдэглээ бэлэй. Энэ хараа шэглэлые совет арад бүримүһэн дэмжэнэ.

Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй һүүлэй үедэ гаргаһан олон тоото эб найрамдалта үүсхэлнүүд дэлхэйн арад зондо этигэл найдабари түхөөнэ, энхэ тайбан байдалай түлөө олониитын эрид шанга тэмсэлые улам үргэдхэнэ гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. Хархис хүсэнүүдэй хорото ябуулгануудта эсэргүү үргэн хүдэлөөн түби дэлхэйн булан тохойнуудта шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэржэ байнхай.

Агууехэ Илалтын һайндэрые совет арад ажахын болон соёлой шэнэ амжалтануудаар тэмдэглэжэ байна. Тиигэбэшье дэлхэйн байдал номгон бэшэ. Ушар иимэһээ хэзээдэшье һэримжэтэй байха, дайн байлдаанай аюулые гүйсэд усадхаха, зүришэлдөөтэ асуудалнуудые эбэй ёһоор, политическэ аргаар шиидхэхэ гээшэ мүноо ехэ удха шанартай гэжэ бидэ мартаха ёһогүйбди.

Илалтын ехэ һайндэроор, хүндэтэ нүхэд!

ОМОГ ДОРЮУН ХҮГЖЭМ ДОРО...

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай фашис Германиие илаһаар 41 жэлэй ойдо зорюулагдаһан олоной хабаадалгатай митингнүүд, дайнай ветерануудтай уулзалганууд хаа хаанагүй үнгэргэгдэнэ.

Үсэгэлдэр үдэрэй тэн багаар Октябрьска районой «Дружба» кинотеатрай дэргэдэхи талмай дээрэ улаан тугуудые намилзуулһан, уряа лозунгнуудые бариһан олон тоото ажалшад сугларба. Илалтын һайндэрэй жагсаалда зогсогшодой дунда үбсүүндээ орден, медальнуудые толоруулһан дайнай, ажалай ветеранууд, ажалай түрүүшүүл, сэрэгшэд, студентнэр, һурагшад бии.

...Угтамжын хүгжэмэй абяан замхаба. Агууехэ Илалтын 41 жэлэй ойн баярай һайндэртэ зорюулагдаһан районой ажалшадай митингые КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь И. А. Антакшинова нээбэ.

Дайнай ветерануудай зүгһөө П. В. Бранчуков түрүүлэн үгэ хэлээ. Мүнөө республикын Гүрэнэй банкые эрхилэгшын орлогшоор хүдэлдэг Павел Васильевич дайшалхы зам тухайгаа һонирхолтойгоор хөөрөө.

Павел Васильевич өөрынгөө полкын сэрэгшэдтэй Илалтын парадта хабаадалсажа, Москвагай үйлсэ, талмайнуудаар 41 жэлэй урда тээ алхалһан юм.

Дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдэй үедэ унаһан малгайгаа абаха забдагүй хүдэлжэ гараһан хүдэлмэришэдэй зүгһөө Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай бетонщигуудай звеное даагша, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат К. Н. Лисичников, залуушуулай зүгһөө трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын комсомол басаган Улаан-Сэсэг Дондокоса гэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

Митингдэ хабаадагшад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын госпитальнуудта наһа бараһан сэрэгшэдэй мемориалда ошожо, баглаа сэсэгүүдые табяа.

Мүнөөдэр Улаан-Үдэ хотын Соведүүдэй талмай дээрэ үглөөнэй 11 часһаа хотын ажалшадай митинг болохо.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

МИНИСТРЭЙ АМАРШАЛГА

Мүнөөдэр манай Эхэ орон, аха дүү социалис оронууд, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан түүхэтэ Илалтын 41 жэлэй ойн баярые тэмдэглэжэ байна.

Энэ үдэртэй дашарамдуулан, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал С. Л. Соколов Армиин болон Флодой сэрэгшэдые, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудые, дайнда хабаадаһан бүхы хүнүүдые халуунаар амаршалба.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

...ӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҮРГЭЛЖЭЛӨӨ

...й ЦК-гай Генеральна ...М. С. Горбачев бо... — Ажалай партиин ..., Анголын Арадай ... Президент Ж. Э. ... 1986—1988 онууд... ба МПЛА — Ажа... хоорондохи пар... барисаанай тү... 7-до Кремль соо ...

Г. А. Алиев, А. А. ..., Л. Н. Зайков, Е. К. ..., Н. И. Рыжков, М. С. ..., В. М. Чебриков, ...арднадзе, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, С. Л. Соколов, В. Талызин, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, В. А. Медведев, Г. П. Разумовский, А. Н. Яковлев, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ И. В. Капитонов болон бусад тусхай тушаалтад, мүн Анголын партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшад гар табилгын үедэ байлсаа.

* * *

Энэл үдэр нүхэд А. А. Громыко Ж. Э. душ Сантуштай уулзажа хөөрэлдэбэ.

Арадуудай национальна бэеэ дааһан байдалай түлөө, гүрэнэй бэеэ дааһан байдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэгшэдые Советскэ Союз хододоо дэмжэдэг юм гэжэ А. А. Громыко Анголын ханинараа найдуулба.

Политическэ, худалдаа наймаанай-экономическа, эрдэм, техникын, соёлой ба бусад асуудалнуудаар совет-анголын харилсаанай хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ байһанда сэдьхэлээ ханаһанаа хоёр тала мэдүүлээ. Хоёр ороной гүрэнэй засагай дээдын зургаануудай — СССР-эй Верховно Соведэй болон Анголын Арадай Ассамблейн хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөхэ талаар хоёр тала хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха байна.

Анголын гүрэнэй байгуулалтын асуудалнууд, мүн бүхы Африка түбидэхи байдал зүбшэн хэлсэгдээ.

(ТАСС).

...ОСКВАҺАА ...ОРДОБО

...Ажалай партиин Тү..., Анголын Арадай ... Президент Ж. Э. ... орон соогуур ... майн 7-до Москвагаа мордобо. КПСС-эй ЦК-..., СССР-эй Верховно Советэй ...Президиумэй, Совет пра... уряалаар хани ... албанай хэрэгээр тэ...-тэ ерэһэн байгаа.

... урда тээ үдэ... ёһолол Кремлиин ... Георгиевско зал ...

...й ЦК-гай Генеральна ... М. С. Горбачев ... Сантуштай хани ха...

...й ЦК-гай Политбюро... гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй оборонын министр С. Л. Соколов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. Ф. Добрынин үдэшэлгын үедэ байлсаа.

Мотоциклистнүүдэй хүндэлэлэй харуулаар үдэшэгдэһэн автомашинанууд Кремль соохоо гаража, аэродром тээшээ шэглэбэ.

Нүхэд А. А. Громыко, Э. А. Шеварднадзе, С. Л. Соколов, А. Ф. Добрынин болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ Ж. Э. душ Сантушые үдэшөө.

* * *

Энэл үдэртөө Анголын хүтэлбэрилэгшэ Тбилиси ерэбэ.

(ТАСС).

ТҮРҮҮШЫН МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

Дайн дажарта эсэргүү, Европо түбидэ аюулгүй байдал хангахын, харилсаа холбоо тогтоохын түлөө ябуулгануудай долоон хоног манай орон дотор эхилбэ. Тэрэнэй үндэһөөр дайн дажарта эсэргүү ябуулгануудай үнгэргэгдэжэ байһан тухай түрүүшын мэдээсэлнүүд эдэ үдэрнүүдтэ Эб найрамдал хамгаалгын совет комитедэй адресаар (Москва, Эб найрамдалай гудамжа, 36) эльгээгдэнэ.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй уряагаар дайн дажарта эсэргүү ябуулгануудай долоон хоногые жэл бүхэндэ май һарын һайндэрнүүдтэ үнгэргэдэг һайхан заншалтай болонхой. Энэ хабар тэрэнэй ООН-ой соносхоһон Эб найрамдалай жэлдэ үнгэргэгдэжэ байһаниинь ехэ һүлдэтэй бшуу.

(ТАСС).

Чернобыльскын АЭС-тэ авариин болоһонһоо уламжалан, совет болон гадаадын журналистнуудта зорюулжа, Москвада СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференциие атомна станциһаа хэдэн арбаад километрэй газарта байгаад харабабди. Манай телевизор ехэ гүнзэгыдэ малтагдаһан түмэр-бетон бункер соо табигдаагүй байгаа. Боро хараанда абтажа байһан городой гостиницын номер соо телевизор хаража, журналистнуудай асуудалнуудые, тусхай совет түлөөлэгшэдэй харюунуудые анхаралтайгаар шагнабабди. Аюул усалай болоһон газарта ошохо арга боломжын бидэнэртэ олгогдоһон сагһаа хойшо хэдэхэн үдэр үнгэрөөд байба. Апрелиин 26-да 1 час 23 минутада тохёолдоһон уршагта аюулай гэршэнэр болоһон олон арбаад хүнүүдтэй уулзаһан байгаабди. Энэ аюул усалые усадхан зайсуулхын тула эршэмтэйгээр хүдэлжэ, тэмсэжэ байһан газарта ошожо харахадаа, хүнүүдэй ехэ эрэлхэг зориг гаргаһыень ойлгобобди. Эдэ үдэрнүүдтэ бидэ ехэ юумэ хараһан, ойлгожо абаһан байнабди.

Пресс-конференци дээрэ болоһон хөөрэлдөө шагнахадаа, урда тээнь баруунай оронуудай газетэнүүдэй, радио ба телевидениин, информационно агентствэнүүдэй хэдэн арбан «мэдээсэлнүүдые», «баталамжануудые», «мэдүүлгэнүүдые», «зүбшэлэлнүүдые» уншахадаа, «Байзагты! Ушар мүрыень ойлгохые оролдоё!» гэжэ эндэһээ, Киев шадарһаа, дамжуулха хүсэлэн бидэнэртэ түрэһэн байгаа. Ушарынь юуб гэхэдэ, хүн зоной ажабайдалда болоһон уршаг түбэгые СССР-тэ зүрюу харша политическэ хардалга гүрдэлгэ болгоһон байна бшуу.

ЧЕРНОБЫЛИИН БОДОТО БАЙДАЛ

ТАСС-ай ТУСХАЙ КОРРЕСПОНДЕНТНҮҮД ВЛАДИМИР ИТКИН, ЛЕВ ЧЕРНЕНКО ЧЕРНОБЫЛЬСКЫН АЭС-тэ АВАРИИН БОЛОҺОН ГАЗАРҺАА МАЙН 7-до ДАМЖУУЛБА:

...Аюул усалай болоһонһоо хойшо час хахадай үнгэрхэдэ, Украинын ССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо, милициин генерал-майор Геннадий Васильевич Бердов эндэ ерэхэдээ, энэ тэмсэлэй хэдэн час соо бэшэ, харин олон үдэрэй туршада үргэлжэлжэ болохо байһые ойлгоо һэн. Тиихэдээ «Тэмсэлтэ ябуулгануудай журнал» бии болгохо захиралта үгэһэн байгаа. «Түймэрэй болоһон газарһаа хүнүүд гаргагдаа» гэһэн тэмдэглэл хэбэ. Удаань журнал дээрэ «радиаци» гэһэн бэшэг бии болобо. Эгээл энэ үедэ генерал Бердовшье, хүдэлмэриингөө газарта байһан, дохёогоор эндэ ерэһэн олон зуугаад хүнүүдшье энээн тухай бодомжолоогүй байгаа. Тэдэнэр бултадаа галай аюулые зайсуулан сарахын тула эрэлхэг зоригтойгоор, шэн габьяатайгаар тэмсэбэ. Тэдэнэр нүхэдөө абараа, станциие абараа. Эндэ ямар тэмсэлэй хэгдэһэн тухай тэмдэглэлнүүд хойно хойноһоо хэгдэжэ байба.

Зүгөөр тиихэдэ Лондондо «Дейли миррор» эшэхэ гайхахые мэдэнгүй, һанаа амарханаар иигэжэ мэдээсэбэ: «Багсаамжалхада, эхин шатада 2000 хүн үхөө». «Тайм» иигэжэ бэшэбэ: «Американ тагнуулай тодорхой бүлэгөөрхидһөө абтаһан баримта мэдээнүүдэй ёһоор, Чернобыльскын атомна электростанцида болоһон түймэр хиналта шалгалтада абтахын аргагүй». «Яаралтай түргөөр Украинаһаа нүүлгэдэн гаргагдажа байһан Британиин хэдэн зуугаад эрхэтэдэй нэгэн болохо Рона Брансонай үгэдэ үндэһэлэн, «Тайм» газетын Москвада байдаг корреспондент К. Уокер иигэжэ баталба: «Киевэй правительственна больница аюул усалһаа хохидогшодоор дүүрэнхэй».

— 2000 хүн үхөө гэжэ тон худалаар хэлэнэ. Ушарынь гэхэдэ, һүниин халаан байгаа. Энэ үедэ блок хүдэлдэггүй юм,— гэжэ атомщигуудай хотодо байгуулагдааша оперативна штабые толгойлһон арадай депутадуудай Припятска Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. П. Волошко хэлэнэ.

Станци дээрэ гэнэ усалай болохо үедэ байһан хүнүүд бултадаа баатар габьяа харуулһан байна. Тэдэнэр бүхы аюулые бэе дээрээ даажа абаһан байгаа. Мүнөө тэдэ хүнүүдэй олонхинь ороной тусхай эрхим клиникэнүүдтэ аргалуулжа байнхай. Эрхим врачнар тэдэнэрэй элүүр энхын түлөө тэмсэнэ. Минии нүхэдэй ами наһые абархын тула боломор, боломооршье бэшэ бүхы юумэ хээ һаань, совет, американ гү, али япон медигүүдэй урда доро дохихо һэм.

Станциин парткомой секретариин орлогшо Г. А. Каряка мүнөөшье тушаалдаа байһан зандаа. Нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи блогуудта коммунистнууд жагсанхай. Бидэ тэдэнэртэй уулзажа, хөөрэлдөө һэмди.

Апрелиин 26-най үглөөгүүр Геннадий Алексеевич станци дээрэ баһал байгаа. Реакторай эбдэрэн сасуу, тэрэ хүдэлгэгдэхэеэ болюулагдаһан байна, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ. Мүнөө үедэ радиоактивность улам ехэ болоно гээд баруунай оронуудай муу һанаатай хүнүүд батална. Энэнь худал. Гэнэ усалай хойшолонгуудые усадхаха талаар техническэ бусад олон асуудалнууд мүнөө шиидхэгдэнэ.

Киевһээ Рона Брансон гэжэ эхэнэр яаралтайгаар гаража ошоһон байна. Тэрэ өөрөө эндэһээ ябаха гэжэ һанаһан байгаа юм гү, али тэрэниие баадхаа гү? Бидэ энээниие хэлэжэ шадахагүйбди. Харин Киевэй больницануудаар ябажа, мүнөө үедэ радиологическа үбшэнтэн олоор аргалуулна гү гэжэ һонирхоо һэмди. Украинын элүүрые хамгаалгын министр А. Е. Романенко бидэнэрэй асуудалнуудта харюусаа. Гадна тэрэ телевиденеэр радиациин байдал тухай областиин хүн зондо хөөрэжэ үгөө һэн.

Чернобыльдо гэнэ усалай болохо үедэхи метеорологическа эрхэ байдалда город тээшэ шэглэлээр радиоактивна бодосууд тараагүй байха юм. Станци дээрэ үнгэргэгдэһэн хүдэлмэриин ашаар агаарай дайдада тэрэнэй таралга нилээд бага болоһон байгаа. Мүнөө үедэ городто болон областиин зарим районуудта радиациин хэмжээн юрын агаарайхида орходоо нэгэ бага дээгүүр, энэнь хүнэй бэе махабадта аюултай бэшэ. Тиимэһээ радиациһаа һэргылхэ зорилгоор эм домуудые хэрэглэһэнэй хэрэггүй. Хүн зоной элүүр энхэдэ агаарай узуулдэг нүлөөнтэй холбоотой бүхы асуудалнуудые республикын Элүүрые хамгаалгын министерство һуларшагүй анхаралдаа байлгана.

Нүүлгэгдэһэн гэр бүлэнэрые зохидоор түбхинүүлхын, хүдэлмэреэр хангахын тула республикын партийна, совет органууд айхабтар ехэ хүдэлмэри хэнэ. Манай байгуулалтаар манай ажабайдалда тогтоһон журамаар хүмүүжүүлэгдэһэн залуушье, наһатайшье, городойшье, хүдөөгэйшье хүнүүд хэды һайхан сэдьхэлтэй гэээшэб гэжэ үшөө дахин этигэнэбди. Нүүлгэгдэһэн хүнүүдтэ тэдэнэр бүхы һайн юумэеэ үгэнэ. Зөөжэ ерэһэн үхибүүд һургуулинуудта гансал түрүүшын халаанда һураха болонхой, харин өөһэдынхинь хоёрдохи халаанда һурана.

Чернобыльдо болоһон үйлэ гай тухай хэншье нюунагүй. Энэ болоошо гэнэ усал амгалан зорилгоор хэрэглэгдэдэг атомдашье ехэ болгоомжотойгоор хандаха хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин һануулна. Харин хүн зониие усадхаха зорилгоор атомна бомбо, ракетэнүүдые бүтээлгэ ямар аймшагтай гээшэб гэжэ эндэ, Киев шадар үнгэргэгдэһэн митингнүүд, суглаанууд дээрэ хүнүүд хэлэнэ...

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДҺЭ...

Үнгэрһэн хоногуудай туршада Чернобыльскын АЭС авариин хойшолонгуудые усадхаха талаар хүдэлмэри яб...лагдаба. Абтаһан хэмжээнүүдэй ашаар радиациин бай... һайжаржа байнхай. АЭС-эй оршондохи газарта радиоакт...на бодосуудые усадхаха талаар хүдэлмэри ябуулагд... Эндэ радиациин хэмжээн хараа байса бага болоо. Рад...активна бодосуудые Припять мүрэндэ оруулхагүйн зор...гоор тэрэнэй эрьенүүд дээрэ добо дошо баригдана.

Станциин оршон тойронхи зонын газаа тээ радиац... хэмжээн юрын агаарайхида орходоо нэгэ бага дээгүүр ...жэ тоологдоно. Гэбэшье тэрэ хүнэй бэе махабадта аюулгү...

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АРГА ШАДАБАРИЯА ЭЛСҮҮЛХЭМНАЙ

«Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гээшэ ямар удхатайб гэхэдэ, социализмын экономическа байгуулалтые нарижуулан һайжаруулжа, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ургалтада, эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ шэнэ хүсэн түгэс арга нүхэсэлнүүдые элсүүлхэ, манай арадай ажахын асари ехэ нөөсэнүүдые хүдэлгэхэ гэһэн удхатай».

(КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой партиин XXVII съездын түгэсхэлдэ хэлэһэн үгэһөө).

Энэ хабарнай бусадта орходоо нэгэл илгаатай. Тусхайлан хэлэбэл, гансашье арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын бэшэ, мүн ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын холын хараата замай эхин хабар болоно бшуу. Бидэ энэ хабартаа эртээнһээ, хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхи гуримтайгаар бэлдээбди

Баян ургаса ургуулхын тула түхэреэн жэлэй туршада бэлдэхэ хэрэгтэй гэжэ үнинэй механизаторнууд дэмы хэлсээгүйл байха. Дүршэлтэй бэрхэ ургаса ургуулагшад намартаа баян ургасаяа суглуулжа абаһаар лэ, үрэһэ хүрэнгээ сэбэрлэжэ хааха һаа гадна машина техникээ заһабарилжа, түгэс бэлдэхэ хүдэлмэреэ саг болзортонь эхилдэг гуримтай. Тиин нёдондо манай совхозой механизаторнууд ургуулһанаа гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряажа абаһаар, комбайнуудаа, плуг, культиваторнуудаа шорой шохойһоо, мэхинэ һолоомонһоо сэбэрлэжэ, хэдэгэлэмжэдэ табяад, хабарай тарилгада хабаадуулагдаха машина, техникээ заһабарилжа эхилээ һэн. Нэгэ түрүүлэн машинно-тракторна мастерской соо заһабарилагшадай хэдэн бригада байгуулагдаа бэлэй. Тодорхойлбол, хүдөө ажахын машинануудые бэлдэхэ бригадада дүршэлтэй механизаторнууд томилогдоо. Тиихэдэ тракторнуудай двигатель, агрегадуудые заһабарилха бригада шадабаритай механизаторнуудһаа бүридүүлэгдээ һэн. Гадна эндэ ороолһо таряанай, силосэй ургамалнуудай комбайнуудые, хартаабха малтаха машинануудые заһабарилха тусхай бүлэг эмхидхэгдэнхэй.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ манай ажахын ургаса ургуулагшад гектарай дунда зэргээр 16,3 центнер ороолһо таряа суглуулжа, бүхыдөө 37573 центнер таряа хуряажа амбаарлаха түсэбтэй юм. Тиихэдэ 300 гектарта хартаабха тарижа, гектарай 110 центнерһээ бага бэшэ ургаса малтажа абаха даабаритай. Мүн ниитынгээ адууһа малай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлжэ, эдеэ хоолой шухала продуктнуудые — мяха, һү ехээр үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхын тула үбһэ тэжээл горитойхоноор нөөсэлхэ эрилтэ механизаторнуудай урда табигдана. Тиин совхозоймнай ургаса ургуулагшад бүхыдөө 13 мянган центнер үбһэ сабшажа, гурбан мянган тонно силос, гахайнуудтаа гурбан мянган тонноһоо бага бэшэ холимог силос даража, 400 тонно ногооной витаминтай гурил, гранула бэлэдхэхэ түсэб хараалаа. Малай тэжээл элбэгжүүлхэ зорилготой манай механизаторнууд энэ жэлдэ ороолһото ургамалнуудай холисын тарилгые горитойхоноор ургэдхэхэ байна.

Тобшолон хэлэбэл, байгша ондо ургаса ургуулагшадаймнай хараалһан зорилгонууд нилээд ехэ гээшэ. Тиимэһээ эдэ түсэбүүдээ дүүргэхын түлэ механизаторнуудай гансашье оролдолго гаргаха бэшэ, мүн арга шадабаряа элсүүлжэ, эрдэмэй түйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ болоно.

КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл соо «Үндэр ашаг үрэтэй технологинуудые үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ амжалтын эшэ үндэһэн мүн гэжэ һүүлэй жэлнүүдэй дүй дүршэл харуулаа» гэжэ тон зүбөөр хэлэгдэнхэй байһыень уншанабди. Мүнөө үедэ хурдадхалгын замаар урагшаа дабшаха гэһэн эрилтын табигдаад байхадань, илангаяа мэндэ түрүү онол арганууд, эрдэмэй түйлалтанууд саашанхи ехэ амжалтануудаймнай эрхэ нүхэсэл болохо ёһотой. Богонёор хэлэхэдэ, бидэ түрүү арга, эрдэмэй түйлалтануудта түшэглэһэнэй ашаар лэ ургасаяа дээшэлүүлжэ, хурдадхалгын замда гараха байнабди.

Совхозоймнай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд таримал ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлхээр агротехническэ хэмжээнүүдые хараалаа юм. Тусхайлбал, энэ жэлэй ургасада манай механизаторнууд тэжээлэй ургамалнуудай таригдаха 700 гектарта, овощой 320 гектар, плантацида, корнеплодой һуулгагдаха 20 гектар, мүн ороолһото ургамалнуудай 900 гектар полидо минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ оруулаа. Мүнөө үедэ совхоздомнай 600 тонно минеральна үтэгжүүлгэ асарагдажа нөөсэлэгдэнхэй. Энэ үтэгжүүлгээ тарилгын эхинһээ үрэһэнтэй холижо, хүрьһэн соонь булажа оруулна. Тиихэдэ һүүлэй мэдээгээр, ажахымнай поли, сабшалан дээрэ бүхыдөө 27 мянган тонно шахуу органическа үтэгжүүлгэ зөөгдөөд байна. Нагшэбхэ болон бусад органическа үтэгжүүлгэ зөөхэ хүдэлмэридэ районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнууд горитойхон туһаламжа үзүүлнэ. Мүнөө үедэ энэ эмхиин механизаторнууд минеральна үтэгжүүлгэтэй холигдоһон торф сэбэр, мүн намарай паар дээрэ гаргана. Һүүлэй мэдээгээр 6 мянга шахуу тонно торф зөөгдэжэ, түсэбнай дүүрэхэ ойртоо.

Тогтууритай баян ургаса ургуулжа, абахын тула гансашье газараа үтэгжүүлжэ һайнаар бэлдэхэ бэшэ, мүн үрэһэ хүрэнгээ таригын шанарта хүргэхөөр сэбэрлэхэ эрилтэ табигдадаг гээшэ. Тиин бидэ байгша очой тарилгада хэрэглэхээр баян ургасатай шэнэ сортын ороолһото ургамалнуудай үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хүрэхөөр хадагалжа абаа һэмди. Жэшээлбэл, мүнөө үедэ манда «комета», «бурятская-34», «бурятская-79» сортнуудай шэниисын, мүн обёосой, ешмээнэй үрэһэ хүрэнгэ элбэг бии байха. Бидэ тарилгаяа 1985 ондо зохёогдожо нэбтэрүүлэгдэһэн зональна гуримай эрилтээр үнгэргэхэбди. Байгша ондо таригдаха ороолһото ургамалнуудайнгаа үрэһэ «Львов-1» түхэлэй түхеэрэлгэдэ лазерна элшээр шарахамнай. Иимэ элшэ доро байлгагдаһан үрэһэнэй үбшэнэй элдэб бактеринүүд хосоржо, сэбэрлэгдэхэ байна. Тиимэһээ шэнэ оньһон түхеэрэлгэ хэрэглэһэнэймнай ашаар таригдаһан үрэһэн һайнаар ургаха ха юм.

Үбэлдөө механизаторнуудай 300 гектарта саһа хахалжа тогтоогоо.

Ажахыдамнай дүршэлтэй бэрхэ механизаторнуудһаа бүридхэгдэһэн лугомелиоративна оньһожоруулагдамал отряд байгуулагданхай. Энэ коллективые механизатор С. И. Лагерев хүтэлбэрилнэ. Отрядта «Т-40» түхэлэй гурбан, «К-700» түхэлэй гурбан, «ДТ-75» түхэлэй хоёр трактор, гурбан экскаватор, үтэгжүүлгэ ашаха, сүршэхэ оньһон түхеэрэлгэтэй машинанууд даалгагданхай. Хабартаа, газарай хүрьһэнэй гэдэхэдэ тус отрядай механизаторнууд 3 мянган гектарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа. Тиихэдэ поли, сабшаланда 10 мянган тонно органическа үтэгжүүлгэ зөөжэ гаргаба. Энээнһээ гадна ЛМО-гой гэшүүд мүнөө 1100 гектарай поли хахалжа тарилгада бэлдэхэ юм. Мүн 600 шахуу гектарта, сэбэр паар хахалха байна. Тэрэшэлэн үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан 100 гектарта ногоо тарижа, нажартаа үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна. Харин намартаа эдэнэрнай 700 гектарта намарай паар хахалжа бэлдэхэ юм. Тобшолон хэлэбэл, ерээдүймнай тогтууритай баян ургасын хуби заяан эдэнэйл гарта гэхэдэ алдуугүй. Тиимэһээ оньһожоруулагдамал энэ томо отрядай хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулнабди.

Нёдондо совхознай гектарай дунда зэргээр 14,7 центнер таряа суглуулжа, бүхыдөө 34 663 центнер ороолһо амбаарлаа һэн. Харин байгша ондо ороолһо таряа горитой ехээр суглуулха зорилготойбди. Мүн үбһэ тэжээл горитойхоноор бэлэдхэжэ абаха хэрэгтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тэжээлэй шанар һайжарнагүй. Нажар, намарай сагта хура бороогой ороһондо илангаяа үбһэн муу шанартайгаар һүрилэгдэнэ. Жэшээлбэл, үнгэрһэн жэл бэлэдхэһэн үбһэнэймнай оройдоол 62 процентнь нэгэдэхи, хоёрдохи классай шанартай байгаа. Саашадаа гэхэ гү, али байгша онһоо бүхы үбһэеэ эрхим һайн шанартайгаар хуряажа абахын тула түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэхэбди.

Хабарай дулаахан амисхалай ороод байһан эдэ үдэрнүүдтэ совхозоймнай ургаса ургуулагшад, механизаторнууд ээлжээтэ харюусалгата хаһа эмхитэйгээр эхилэнхэй. Эдэнэрнай арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ тогтууритай баян ургаса ургуулжа, хараалһан зорилгоёо сүм бэелүүлхын түлөө бүхы арга шадабаряа элсүүлжэ байна ха юм.

Ю. ЮРЬЕВ,
Кабанскын районой «Шергинский» совхозой ахамад агроном.

Николай Сангадиевич Будаев Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой хабсаралгын цехтэ слесарь-хабсаргагшаар хүдэлдэг юм. Эрхим ажалаараа коллектив соогоо суурхадаг Николай Сангадиевич заводой ажалай түрүүшүүлэй зэргэдэ найдамтайгаар жагсадаг. Слесарь-хабсаргагша арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргээд, шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ ажалайнгаа эршые һуладханагүй. Ажалдаа түрүү онол арганuудые хэрэглэжэ, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһан хурдадхалгын замаар үйлэдбэреэ эрхилхэ хэрэгтэ түрүү хүдэлмэришэн хубитаяа оруулхаар эрмэлзэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С. Будаев. В. ПЛУТТЫН фото.

Хамтын подряд: дүй дүршэл, шанар, дэлисэ

БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР АШАГЛАХЫН ТУЛА

«Автомобильна транспорт дээрэ автотранспортна хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, нэн түрүүн прицепүүдые болон полуприцепүүдые үргэнөөр хэрэглэдэг болохо, автомобильнуудай һаатан зогсолгые, хоонһоор гүйлгэлгые хорооохо. Ашаа зөөлгые 18—19 процентээр ехэ болгохо»,— гээд КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталагдан абтаһан, «1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» дотор хэлэгдэнэ. Манай БАМ-ай жолоошодой һанамжаар энэ ехэ зүб, холын хараатай шиидхэбэри мүн болоно. Нээрээшье, автомашинануудые миин байлгаха, бага хэмжээнэй ашаа тээгээд, олон зуун километртэ гүйлгэхэ ушар али олон дайралдадаг гээшэ ааб даа. Эдэ дутагдалнууд ямар аргаар усадхагдаха ёһотойб гэһэн асуудал жолоошодой, автопредприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралһаа гарадаггүй. Автомашинануудые аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөхэ талаар манай «БАМтоннельстрой» управлениин 1-дэхи автобазын коллектив бүхы хүсэ шадалаа элсүүлдэг заншалтай.

Автобазадамнай «Магирус», «КрАЗ», «МАЗ», «Урал» түхэлэй бүтээсэ ехэтэй 700 автомашина тоологдоно. Иимэ олон автомашинануудые аша үрэтэйгөөр, ашаглажа, ехэ хэмжээнэй ашаа зөөхэ арга боломжо бии. Жолоошодой һэшхэлһээ, шадабариһаа, эдэбхи үүсхэлһээ оролдосото ажал эхитэй. Инженерно-техническэ мэргэжэлтэдэй, алба хаагшадай ажал хэрэгһээ мүн лэ ехэ юумэн дулдыдадаг. Бидэнэр бэе бэедээ туһалалсан, нэгэ һанал бодолтойгоор хүдэлөөд байбал, зориһоноо бэелүүлхэ арга шадалтайбди. Хоридохи зуун жэлэй асари ехэ Байгал-Амарай түмэр замай магистраль бариха тон харюусалгатай ажал хэжэ байһанаа гүйсэд мэдэрнэбди. Энэ гайхамшаг барилгамнай һүүлшынгээ шатада оробо гээшэ. Арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада БАМ-ай барилгые дүүргэжэ, саг үргэлжын ашаглалгада тушааха болонобди. КПСС-эй XXVII съезд дээрэ бидэнэй урда иимэ ехэ зорилгонууд табигдаба ха юм. Энэ хүнгэн бэшэ зорилгые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүдэлмэришэд, бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэд хубитаяа оруулалсахые эрмэлзэнэ, һайн һанамжа дурадхалнууд оруулагдана. Түрүү онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ.

Автомашинануудые зүбөөр ашаглажа, гүрэнэй даабари, абаһан уялгаяа дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ бригадна подряд ехэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ хэлэлтэй. БАМ-ай барилгын һая эхилээд байхада, бригадна подряд эндэ хэрэглэхын аргагүй, хэрэгшэгүй гэһэн һанамжа ажахынуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд, хүдэлмэришэд хэлэдэг байгаа. Энэ баримтын ямаршье үндэһэгүй байһаниинь эли болоо һэн.

Манай автобазын үнинэй, бэрхэ жолоошон Ю. Ф. Хансиверов коллектив дотороо эгээл түрүүлэн бригадна подряд нэбтэрүүлээ юм. Ажахытайгаа ажалай хэлсээ баталаад, тэрэнээ бодотоор бэелүүлхын тула эрид шангаар тэмсэнэ. Бригадын гэшүүд арга боломжонуудаа сүм хэрэглэжэ, эгээл һайн үрэ дүн түйлахые оролдоно. Бригадын совет эмхидхэгдэнхэй. Советэй гэшүүд хүдэлмэришэн бүхэнэй хэхэ ажалайнь түсэб зохёогоод, энэ түсэб дүүргэлгые ехэл наринаар хинан шалгадаг. Автомашинануудта техническэ һайн харууһа хамтын хүсөөр хэгдэдэг юм. Ю. Ф. Хансиверов ажал эмхидхэхэдээ, бэлигтэй бэрхэ хүн байһанаа хэрэг дээрэнь харуулжа шадаа. Хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө урда шанга эрилтэ табидаг, тэдэнэйнгээ һуудал байдалаар ходол һонирхожо байдаг һайн һайхан заншалтай. Залуу жолоошодтоо зүбшэл заабари хэлэжэ туһалдаг, зүбөөр һурган хүмүүжүүлдэг. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд автомашинануудые үни удаан сагай туршада капитальна заһабарида оруулангүйгөөр ашаглажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ. Ю. Ф. Хансиверов БАМ-ай барилгын һаял эхилжэ байхада, «Магирус» түхэлэй автомашина абаад, мүнөө хүрэтэр капитальна заһабарида оруулангүйгөөр ашаглажа байна. Автомашинануудынь ехэнхидээ гурбан халаанай туршада ашаглагдана. Ю. Ф. Хансиверовэй бригадын гэшүүд Северобайкальск городһоо Хойто Муя ошоод ерэхэдээ, 5 үдэр гаргашалха ёһотой юм. Автомашинануудаа харгыда миин байлгангүйгөөр ябуулжа шададаг дээрэһээ эдэнэр 4 хоногой туршада Хойто Муя хүрөөд ерэнэ.

— Жолоошоднай автомашинануудые хооһоор ябуулхагүйе оролдодог. Өөһэдынгөө үүсхэлээр автомашинануудтаа ашаа оложо тээдэг, шадаал һаа, ехэ ашаа абаха гэжэ оролдодог. Даабаряа дүүргэхэ хэрэгтэ 24 жолоошоднай булта хубитаяа оруулалсана,— гээд бригадир Ю. Ф. Хансиверов мэдүүлнэ.

Бригадна подрядаар хүдэлһэнэй ашаар лэ эдэнэр шэнгэн түлишэ, запчасть, резинэ ехээр арьбална, даабаряа хоёло үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ бригадын коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабариһаа гадуур 32.000 тонно ашаа зөөгөө гэхэ гү, али үнгэрһэн табан жэлэйнгээ даабари 4 жэл 6 һарын туршада дүүргээ бэлэй. Автомашина хэрэглэхэ коэффициент 86 процентдэ хүргэгдөө. Энэ тоо, баримтануудые хараад, сасуулаад үзэхэдэ, Ю. Ф. Хансиверовэй бригадын коллектив үнгэрһэн табан жэлэй туршада муу бэшэ үрэ дүн түйлаа гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Автомашинануудаа капитальна заһабарида оруулангүйгөөр БАМ-ай харгыгаар миллион километр зам гаталһан жолоошод бригадын коллектив дотор яһала олон. Ю. Ф. Хансиверов, В. В. Калмыков, В. А. Воробьев болон бусад миллионой богоһо алхаһаар үнихэнэй ааб даа.

— Бидэ бригадна подрядай гуримаар хүдэлһэн дээрэһээ автомашинануудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шаданабди. Даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэдэг тула табан жэлэй туршада 12 мянган түхэригэй нэмэлтэ түлбэри абаабди. Хүдэлмэришэднай һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө иигэжэ урмашуулагдана. Бригадна подряд ажалай журам шангадхаха, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ,— гэжэ бригадир хэлэнэ.

Ю. Ф. Хансиверовэй бригадын коллектив байгша оной түрүүшын квартал соо 16 мянган тонно ашаа зөөхэ даабаряа февралиин 20-до дүүргэжэ, КПСС-эй XXVII съездые ажалай бэлэгтэйгээр угтаа бэлэй. «БАМтоннельстрой» управлениин эрхимэй эрхим бригада гэһэн хүндэтэ нэрэ солодо хүртөө юм.

Арбан хоёрдохи табан жэл— хурдадхалгын табан жэл гээд тодорхойлогдонхой. Тиимэһээ манай автобазын хүдэлмэришэд шэнэ онол арганuудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхые эрмэлзэнэ.

С. С. Сониевай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив мүн лэ бригадна подрядай гуримаар ажаллажа, яһала гэмгүй үрэ дүн түйлана. Залуу жолоошон Сергей Сониев прицеп хэрэглэхэ гэһэн дурадхал оруулаа. Энэ дурадхалыень бригадын гэшүүд бултадаа нэгэн дуугаар дэмжээд, булта 12 жолоошод прицеп хэрэглэжэ, 1,5 ехэ ашаа тээжэ гарадаг гуримтай болонхой. Автобазымнай олонхи жолоошод прицеп хэрэглэжэ, БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөнэ. Бэрхэ жолоошод Н. В. Кузнецов, А. Д. Добрынин, М. В. Шумаков болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригаданууд түрүү энэ онол арга хэрэглэлгые үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ, табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсажа эхилэнхэй

Б. БАТУЕВ,
«БАМтоннельстрой» управлениин жолоошон.

Зураглал

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

Үсэгэлдэр ехэ хүндэшэг үдэр болобо гээшэ. Малшадта үбһэ тэжээл зөөжэ байһан хэдэн тракторнууд эбдэржэ, заһабарилгада ороо. Тэдэнэй орондо малшадта үбһэ зөөхэ баатай бологдоо бшуу. Гэбэшье «Аарба» шэрэгшэд хододоо бэе бэеэ һэлгэжэ шадаха, элдэб ушарай боложо, нэгэнэйнгээ ажалдаа гараагүй һаань, тэрэнэйнгээ ажал заатагүй дүүргэдэг, эбтэй эетэй, бэе бэеэ ойлголсодог юм. Тэдэнэр булта харюусалгаяа гүйсэд дүүрэн мэдэрдэг. Үбэлэй үедэ малшадые үбһэ тэжээлгүйгөөр яажа орхижо болохоб? Тиимэл хадаа үсэгэлдэр орой болотор хүдэлбэшье, даабаряа дүүргэһэн байна.

Нэгэ һайн юумэниинь гэхэдэ, совхозой хүтэлбэрилэгшэд бүхы асарагдаһан үбһэ, һолоомоо нэгэ газарта, Максарай поли дээрэ суглууланхай. Энэмнай ажахын малшадай байрануудай эгээл түбынь болодог. Дэлхэй дайдаар тэнэжэ ябангүй, эндэ сэхэ гүйлгэжэ ерээд лэ үбһэ тээгээд, малшадай байранууд тээшэ сэхэ зориходо хэды һайн бэ даа. Зарим малшадай холо байрладагшье һаань, нэгэ газарһаа тээгээд сэхэ ошоходо түлишэ, тоһодолгын материалнуудшье алмагдана, механизаторнуудташье амар ха юм.

Энэ мэтые бодоһоор бэйтарнь сай бусалжа, столдоо һуугаа һэн. Гэр соо үшөөл хон-жэн. Үхибүүдынь унтаатай. Эгээн ехэ Жаргал хүбүүниинь техническэ мэргэжэл олгодог училищи дүүргээд, армида алба хэһэнэи удаа нютагтаа үлэжэ, баһал механизатораар хүдэлдэг. Харин Жаргалма басаганиинь совхозой комсомолой организациие толгойлдог. Бэшэниинь булта һургуулида һурадаг. Эгээн одхон басаганиинь эхин һургуулида һурадаг юм. Һанаа амарханаар нойрсожо байһан хүүгэдээ харахадаа, Дагба-Доржо Ринчиновичэй толгойдо өөрынь бага наһан һанагдаадхёо һэн. Нюдэнэйнь урда дайнай үеын хатуу шанга үдэрнүүд харагдаа бшуу.

1955 ондо Дагба-Доржо долоон жэлэй һургуули дүүргэжэ, колхозой правлениин зууршалгаар жолоошодой курсада һурахаяа Шэтэ ошоо һэн. Уданшьгүй тэрэнээ дүүргэжэ, түрэл нютагаа бусаһан байгаа. Тиихэ үедэ автомашинашье үсөөн һааб даа. Тиимэһээ түрүүшээр машина заһабарилдаг, бэшэшье элдэб юумэ хэдэг байгаа. Гэбэшье бүхы дайе машинын жолоо барижа үнгэргэһэн, нютаг нугадаа суутай, хүн зондоо хүндэтэй Д. Ж. Жамьянов нэгэтэ дуудажа асараад:

— Бэрхэл хүбүүн хэбэртэйш. Адаглахадамни түмэртэ дуратай хаш. Намтай суг хүдэлэ,— гэбэ.

Энэ дурадхал залуу хүбүүе ехэтэ баярлуулаа бэлэй. Иимэ хүнтэй суггаа нэгэ машинада хүдэлхэ гээшэ ехэл нэрэ хүндэ байгаа ха юм. Иигэжэл дүй дүршэлтэй жолоошоной хажууда Дагба-Доржо энэ мэргэжэлэй «нюусыо» шудалжа эхилээ һэн.

Эдэл жэлнүүдтэ орон соомнай шэнэ газар элдүүрилгэ эхилээ һэн. Энэ ехэ хүдэлмэри Тэлэмбэ нютагташье баһал хэгдээ. Урдань гараар хүртөөгүй хэдэн зуун гектар газар хахалагдажа, таряан далай долгилоо ха юм. Эндэ Д-Д. Тудуповай оруулһан хубита балал ехэ байха.

...Газаа бага гэгээ оробо хэбэртэй. Дагба-Доржо Ринчиновичэй хубсалжа газаа гарахадань, үбэлэй жабар нюурыень шэрүүхэнээр шэрбэбэшье, сэжээрнь дүүрэһэн сэбэр агаар бүхы бэедэнь шэнэ хүсэ нэмээһэн мэтэ болгоодхино. Тээ саанахана Тэлэмбэ нуурэ сагаан манаар уняартан харагдана. Д-Д. Р. Тудупов иигэжэл ажалай шэнэ үдэрэй ерэһэн тухай бодожо ябатараа, мүнөө орон соогоо болож байһан ехэ хубилалтануудые һанаандаа оруулжа, тэдэниие сэдьхэлдээ ехэл дэмжэбэ. Юрэдөө, мүнөө иимэ сагта муугаар хүдэлжэ яажа болохо гээшэб! Бүхы хүгжэлтэмнай бидэнһээ, манай ажал хүдэлмэриһөө сэхэ дулдыдаха ха юм. Тиимэһээл ажалдаа ондоогоор лэ хандадаг болохо, ехэ юумэ бүтээхыел хүн бүхэн оролдохо ёһотой болоно. Архитай тэмсэл шангадхажа, ехэ һайн юумэн хэгдэбэ гэхэ мэтын мүнөөдэрэй шухала асуудалнуудые бодоһоор совхозойнгоо конторо тэрэ хүрэжэ ерэбэ.

Тудуповые ехэ шанга, хатуухан сэдьхэлтэй хүн гэлсэдэг. Гэбэшье тэрэ залуу механизаторнуудта ёһотойл эсэгэ шэнгеэр хандажа, ходол зүбшөөл, заабари үгэжэ, саг үргэлжэ туһалхые оролдожо ябадаг. Хэрэгтэй газартань шангахан үгэнүүдые хэлэхэдээ һаатахагүй. Зариман мэтэ дутуу дундануудай хажуугаар миин гарахагүй. Бүхы ажалаа үнэн зүрхэнһөө оролдожо хэдэг байха юм. Бэшэндэшье иимэл эрилтэ табидаг. Иимэхэдань совхозой дирекци үбэлэй үедэ моортэ тракторта һуужа, үбһэ, һолоомо малшадта зөөхыень тэрээндэ дурадхаа ёһотой.

Эндэ жолоошон аад, юундэ механизатор болоо юм гэһэн асуудал гаража болохо. Жолоошоноор арбаад жэл хүдэлөөд байхадань, колхозууд нэгэдэжэ, нэгэн болоһон байгаа. Тиихэдэ механизаторнууд дуталдажа, ажахын хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие механизатор болохыень дурадхаһан байгаа. Иигэжэл механизаторнуудай курса дүүргэжэ, мүнөө хори гаран жэлэй туршада «түмэр агтын» жолоое табяагүй ябана гээшэ.

Механизаторнуудай ажал мэдээжэ ха юм даа. Хабартаа тарилга хэхэ, тариһанаа харууһалха, ургасаяа хуряаха гэхэ мэтэ. Тэдэнэй хүдэлмэри ехэл харюусалгатай даа! Тэдэнэр лэ малшадай амжалтатай хүдэлмэриин үндэһэ һуури табина бшуу. Дагба-Доржо Ринчинович энэ харюусалгаяа дүүрэн мэдэржэ, бүхы хүдэлмэриеэ һайнаар хэхые оролдодог. Ажалдаа амжалта түйлаһанайнгаа түлөө «Юһэдэхи, арбадахи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгүүдээр шагнагданхай. Тиихэдэ 1984 ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа, ВДНХ-гай бронзо медальда хүртөө һэн.

Районой түрүү механизаторнуудай нэгэн, залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ Д-Д. Р. Тудуповтай районой арадай ажахын түрүүшүүлэй слёт дээрэ уулзажа хөөрэлдэхэдэм, бүхы һанал бодолынь ажалдаа, хабарай тарилгада хабаадаха, трактораа заһабарилжа бэлдэхэ тухай хэлээ һэн.

КПСС-эй XXVII съезд боложо, түрүү механизаторай һанаа сэдьхэл хүдэлгэжэ, бодожо ябаһан асуудалнуудтань эли тодо, гүйсэд дүүрэн харюу үгөө ёһотой. Харюусалга ехэтэйгээр, үнэн сэхээр ажалладаг Дагба-Доржо Ринчиновичэй съездын шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ эхилһэндэнь би бүхоор этигэнэб.

Б. НОМТОЕВ.
Яруунын район.

ХҮДӨӨ БЭШЭГШЭДЭЙ СЛЁТ

Загарайн районой «Вперед» газетын түрүүшын номерой гараһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, тус газетын хүдөө болон хүдэлмэришэн бэшэгшэдэй, эдэбхитэдэй слет районой түбэй соёлой байшан соо һаяхан болобо.

КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Е. Тугутов «Районой «Вперед» газетын 50 жэлэй ой, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар тэрэнэй зорилгонууд тухай» элидхэл хэбэ.

Следтэ хабаадагшад — Горхоной сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ П. М. Рылов, Онохойн модоной комбинадай директорэй орлогшо Н. Т. Маслов, байгаали хамгаалха талаар бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо И. Ф. Сиротин, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой парткомой секретарь В. В. Жерлов, «Дружба» совхозой партбюрогой секретарь С. Ц. Нимаева, ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Т. И. Матвеева, КПСС-эй обкомой инструктор Р. А. Гаязов, «Правда Бурятии» газетын харюусалгата секретарь В. А. Озеров, «Буряад үнэн» газетын совет байгуулалтын таһагые даагша С. Д. Очиров болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Тэдэнэр «Вперед» газетын коллективые 50 жэлэй ойтойнь дашарамдуулан амаршалха зуураа, дутуу дунданууд дээрэнь тогтожо, өөһэдынгөө һанамжа дурадхалнуудые оруулаа.

Удаань районой газетын коллективтэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамота барюулагдаба.

Хүдөө ба хүдэлмэришэн бэшэгшэдтэ «Вперед» газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ КПСС-эй обкомой, райкомой болон «Вперед» газетын Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Районой уран һайханай самодеятельностиин ехэ концерт следтэ хабаадагшадта харуулагдаба.

С. СТЕПАНОВ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

«ШАНГАХАНА[АР] ХҮДЭЛД[ЭГ] ШАХТЁРНУУ[Д]»

Мүнөө эдэ мүрнүүдые бэшэжэ һуухадам, Баатарай хилэнги зөөлэн хараса, минии үшөө юун гэжэ [illegible] хүлеэһэн мэтэ шарайнь ойндомни элихэн үзэгдэнэ.

«Гусиноозерская» шахтын хүдэлмэри жэгдэ ёһо[illegible]раа ябажал байгаа һэн. Нүүрһэнэй тооһондо [illegible] шарайтайнууд болоһон үглөөнэй халаанда хүдэ[illegible] бэеэ угаахаар, хубсаһаяа һэлгэхээр гэртэ орожо [illegible] шахта руу буудаг газар тээшэ фонарьтай каскану[illegible] дэһэн хүнүүд гэшхэлэлдэнэ. Хоёр халаанай [illegible] дээнэй һүүлээр «Энэл хүбүүнтэй танилсаа һаатна[illegible] хотойл хүн байха» гэжэ шахтын участогые даагша [illegible]һан лаб бэетэй, хүрилэд гэһэн шэгтэй залуу хүни[illegible]дамни дахуулжа ерэбэ.

— Хүдэлдэг бригадань ходол түрүү зэргэдэ ябаһ[illegible] тарай звено энээндэнь сэхэ хабаатай гээшэ,— гэ[illegible] бидэ хоёрой саашадаа өөһэдөө бэе бэеэ ойлгол[illegible] орхёод ябаба.

— 1957 ондо Түхэм нютагта түрэһэн хүм. Э[illegible] хониндо байгаа. Эгээ ехэ ахамнай хүдэлмэришэн [illegible] шэмни городто багшаар ажаллана. Нэгэ ахамни[illegible] жондо экскаваторщигаар хүдэлнэ. Тиигээд би [illegible] гурбадахинь болоноб. Дүрбэн хүбүүд ха юмби[illegible] хүбүүмни ПМК-да жолоошоноор хүдэлнэ. Хүү нюта[illegible] хүдэлнэбди,— гэжэ шэнэ танилни Б. Б. Санжанов х[illegible]

Нютагтаа хүдөөгэй техническэ мэргэжэлэй училищ[illegible] гэжэ, жолоошон мэргэжэлтэй болоод, Совет Арм[illegible] гэдэ алба хэхээр мордоо бэлэй. Эрэ хүн зориһо[illegible] сэдэг ха юм даа. Байгал-Амарай түмэр замай түл[illegible] баригдажа байхада, сэрэгэй албанһаа табигдаһан [illegible] тиишэ зорёо һэн.

Хойто-Муяын тоннель малтагшадай отрядта гурб[illegible] соо хүдэлхэдөө, залуу хүбүүн ажалай ая даажа [illegible] Хүдэлмэришэн хүнэй үндэр нэрэ зэргын яажа б[illegible] дагые, совет хүнүүдэй хүшэр хүндэ ажалһаа түдэ[illegible] элдэб янзын бэрхэшээлнүүдые хурса эрмэлзэлтэ[illegible] бадагые хаража, наһанай ёһотой хэшээл абаһан байн[illegible] һаа бусажа ерэхэдээ, хүдэлмэришэ шэнэ бүлэдэ [illegible]

— Нэн түрүүн жолоошоноор хүдэлөөб. Удаань [illegible] ороод, мүнөө болотор тэндээб. Ехэл һонин ажал [illegible] звенодо 6 хүн хүдэлдэг. Георгий Очиржапов, Петр [illegible] болон бусад залуу хүбүүд ажалша бэрхэнүүд юм [illegible] жаповынь үдэшын һургуулида һурадаг. ВЛКСМ-эй [illegible] мүн. Горно техникумдэ һурахаар орохо һанаатай.

Иигэжэ Баатар өөр тухайгаа бэшэ, нүхэд тухайгаа [illegible] дуратай байба. Тиихэдэнь проходчигуудай 3-дахи [illegible]гай начальник А. М. Павлуцкиие Санжановай зве[illegible] хэдэн үгэ хэлэхыень гуйгаа һэм.

— Санжанов Баатарай звеногойхид М. Б. [illegible] бригадын бүридэлдэ ородог юм. Тэдэнэр өөһэдөө [illegible] малтадагшьегүй һаа, проходчигуудай даабари дүү[illegible] сэхэ хабаатай хүнүүд. Бэхилэлгын модо, газар доо[illegible] «һорохо» соргонуудые, сэбэр агаар татуулха оньһ[illegible] тоһходог. Нүүрһэ конвейерээр дээшэнь гаргахад[illegible]тэй гэнжэнүүдые эдэ залуу хүдэлмэришэд саг [illegible] хеэрээд, шахта руу буулгажа үгэхэ харюусалгата [illegible] дүүргэнэ.

Хүдэлмэришэд бэе бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр [illegible] гээшэ. Хэн нэгэнэйнгээ алдуу эндүү гаргабал, [illegible] сэдьхэлтэйшье һаа, хэһэн гэмэйнь зэргээр хэһээлт[illegible] арга оложо шадаһан лэ байдаг. Энэнь өөрсэ ёһ[illegible]жүүлгын үүргэтэй бшуу. Харин хажуудахи нүхэдэ[illegible]луун зүрхэнһөө шамайе хүндэлдэгынь хэды ехэ үнэ[illegible] Шахтын горно хүдэлмэришэдэй звеное даагша б[illegible] урда тээ Баатар Санжанов иимэ ёһые бэе дээрэ [illegible] үзэһэн байха.

Звеногойнь хүбүүд мүнөө үе сагайнгаа эрхэ б[illegible] гээгдэхэгүйе оролдожо, шахтынгаа коллективэй [illegible] ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсадаг юм. Долс[illegible]ногтоо нэгэ дахин халаанайнгаа урда гү, али һ[illegible] хүбүүд звеногой политинформаторнуудай хөөрөө[illegible]жа, орон доторойнгоо, дэлхэй дээрэ боложо бай[illegible]нинтой танилсадаг. Шахтынгаа профсоюзай [illegible] комсомолой эхин эмхиин хүдэлмэридэ тэдэнэр мүн [illegible] хабаатай байдаг. Арадай дружинын гэшүүд түл[illegible] соогоо журам, гурим сахилсадаг заншалтай.

— Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй [illegible] хадаа, Гусиноозерскын ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжэ[illegible]рилга дүүргэхэ гэһэн мүрнүүдые бригадымнай бүх[illegible] мэришэд сэдьхэлдээ тон дүтөөр мэдэрэн абаһан юм[illegible] Баатар Санжанов хэлэнэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ ашаглалгада ор[illegible] энэ шэнэ хүсэн «Гусиноозерская» шахтын шулуу [illegible] хүдэлхэ байһан туладань эндэхи хүдэлмэришэд үйл[illegible] үшөөл бүтээсэ ехэтэй болгохо ёһотой бшуу. Санж[illegible] звеногойхид энэ хэрэгтэ горитой хубитые оруулж[illegible] хүдэлнэ.

— Шахтадамнай үйлэдбэриһөө һамшангүй, прох[illegible] мэргэжэлдэ хоёр һарын туршада һуража боломо[illegible]жэ мэргэжэлээ дээшэлүүлмээр гээшэ. Манай зве[illegible] энэ һуралсалда заатагүй ябадаг,— гэжэ Баатар [illegible] Бригадирнай ёһотой, һайн мэдэсэтэй шахтернууд[illegible]емнай хүсэдэг гээшэ.

Хожомой нэгэ сагта «Гусиноозерская» шахтада [illegible] Баатар Санжановай хүдэлдэг залуу шахтернуудай [illegible] амжалтата хүдэлмэри тухай, «Шангаханаар хүдэл[illegible]тернууд» гэһэн һайшаалай үгэнүүдые эдэнэр тухай [illegible] байхаб гэһэн найдалаар дүүрэн бусаа һэм.

М. [illegible]

...УУЕХЭ ИЛАЛТЫН ...ЭШЭГҮЙ ГЭРЭЛ

...лодой адмирал В. Н. ЧЕРНАВИН,
...эфэгэй Флодой ахамад командалагша,
...Р-эй оборонын министрэй орлогшо,
...ветскэ Союзай Герой

...ад, аха дүү социалис оронуудай арадууд, дэл-...үзэлтэй бүхы хүнүүд Агууехэ Илалтын 41-дэхи ...айндэрлэжэ байна. Анха түрүүшын социалис гүрэ-...н, бүхы дэлхэйе эзэмдэн зонхилхо зорилгоор дай ...империализмын эгээл хархис муухай добтолхы ...тлеровскэ фашизмые даралга 1945 оной майн 9-...үдэр түгэсөө бэлэй. Дүрбэ шахуу жэл соо үр-...энэ дайн хэм хэмжээнэйнгээ, хүнэй шуһа адха-...аар үзэгдөөгүй ехэ байһан.

...ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Совет үүдэй ...атар тэмсэлшэ арад, тэрэнэй алдар солото Зэб-...үүд Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөе, бэеэ дааханхай ...аршалан хамгаалжа, фашис Германиие ба тэрэ-...эгуудые илан даралгада, Европын арадуудые ...дарлалтаһаа сүлөөрүүлгэдэ, дэлхэйн хүгжэлтые ...шиидхэхы хубитаяа оруулһан байна.

...фашизмые, һүүлээрнь япон милитаризмые бута ...лхэйн хүгжэлтын бүхы дабшасада гүн гүнзэгы-...һэн байха юм. Дэлхэйн социалис бүхэли байгуу-...элжэ, амжалтатайгаар хүгжэжэ байна. Империа-...ониальна системын һандаран һалалга түргэдэжэ, ...хэһэн гээшэ.

...муухайгаар гэнэдхээн гэнтэ добтолон ороһон, ...эн ба дайшалхы техникын талаар булюу байһан ...фашистнууд горитой ехэ хохидолдо орожо бай-...зуурын амжалта туйлаһан гээшэ. Гэбэшье совет ...эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд фашис ээрхэг түримхэй ...болгые зогсоожо шадаһан.

...оммунис партимнай илалтада зоригжуулагша ба ...хүсэн болоо. Социалис Эхэ оронойнгоо хуби ...лөө хамаг харюусалгыень бэе дээрээ сүм даажа ...рти ороноо дайшалхы нэгэдэмэл лагерь болгон, ...сэрэгэй хүтэлбэриин, арми ба арадай, фронт ...олитическэ бата бэхи нэгэдэл хангаһан юм. Дай-...айһан армийе шэнэ техникээр, буу зэбсэгүүдээр, ...оор таһалгаряагүй хангаха талаар парти хэрэгтэй ...хэнүүдые абажа, тэрэниие партийна ба сэрэгэй ...эр хангаһан байна. Дайнай түрүүшын хахад жэлдэ ...хүтэлбэрилхы хэдэн мянган хүдэлмэрилэгшэд ...лодто эльгээгдээ һэн.

...ашис сэрэгые Москва шадар һамна бута сохилго ...шанхи хубилалтада эхи заха табиһан гээшэ. ...леровскэ ээрхэг түримхэйшүүл илагдашагүй ...ег суугай худал байһаниинь элирээ бэлэй. Сталин-...ар, Курска дүхэригтэ, Днепрэй түлөө тулалдаанда ...миин фашис эзэмдэгшэдтэ үндыхэеэ болиторнь ...илто Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ...идэһэн хубилалтын эрхэ нүхэсэл боложо үгөө. Эдэ ...үүдта фашис Германи айхабтар ехэ гээлтэ хо-...орожо, саашадаа тэрэнээ хүсэлдүүлхэ аргагүй бо-...

...ад шадар, Украинын баруун талада, Крым ба Бе-... Ясса ба Кишинев шадар, Прибалтика ба совет ...з болоһон тулалдаануудта, Висло-Одерско ба ... операцинуудта совет сэрэгшэд фашис сэрэгүү-... бута сохижо шадаа һэн. Тэдэнэр Гитлерэй ээр-...хэйшүүлые совет газар дайдаһаа үлдэн гаргажа, ...н хүндэтэ үүргэеэ, нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн ...ясан дарагдаа. Фашис Германи бэеэ тушаагаа.
... байһан уялгаяа бэелүүлэн, Советскэ Союз мили-...идо дай соносхоһон юм. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэ-...богонихон болзор соо дайсанай гол хүсэн байһан ...р дээшэ сэрэгшэдтэй Квантунска армиие бута ...зиин хэдэ хэдэн оронуудай арадуудта сүлөөтэ ...рһан юм.

...үнгэрһэн дайнай үйлэ хэрэгүүдые худалаар хубил-...даг империалис номнол фашизмые дараһан ...СССР-эй оруулһан хубитые бага болгохо һэдэлгэ ...Тиигэжэ дэлхэйн хоёрдохи дайнай түгэсхэл совет-...фронт дээрэ бэшэ, харин баруун союзнигуудай ...оор шиидхэгдэһэн юм шэнгеэр харуулха һэдэлгэ ...Гэбэшье түүхын үнэн зүб баримтые худал хуурмаг ...һанаашалга халхалжа шадахагүй. Совет-герман ...ээрэ дайсанай 607 дивизи бута сохигдоһон байна. ...гло-американ сэрэгүүдтэ сохюулһан дайсанай 176 ...болгдодог. СССР-тэ эсэргүү дайнда фашис Гер-...миллион хүнөө алдаһан байха. Энэнь Германиич ...хоёрдохи дайнда ами наһаяа алдаһан хүнүүдэйнь ...нт болоно. Дурсагдагша фронт дээрэ тэрэ буу ...айнгээ, сэрэгэй техникын 75 процентые гээһэн. ...эргэгүй эдэ баримтанууд имагтал совет-герман ...лхэйн хоёрдохи, дайнай гол фронт байһан, туйлаг-...алтада Советскэ Союзай хубита шиидхэхы байһан ...элэн харуулна.

...фашис эзэмдэгшэдтэй болоһон тулалдаанда совет ...рдэмэй булюу һайн тала, манай стратегическэ хү-... ба манай полководецуудай, флотоводецуудай, ...начальнигуудай дайшалхы шадабариин үндэр хэм-...байһаниинь элирэн харагдаа. Фашизмтай болоһон ...га тулалдаануудта совет сэрэгшэд парти болон ...ихзааргүй үнэн сэхэ байһанаа харуулһан гээшэ. ...үһоо дээшэ хүнүүд дайнай жэлнүүдтэ гүрэн ту-...алдэб шагналнуудта хүртэһэн байна.

...ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һургаалнууд ...измын ээрхэг түримхэй уг зорилго тухай, һэргэг ...айнай эхилээдүй байһандаа тэрээндэ эсэргүү тэмсэл ...эрэгтэй гэжэ саг үргэлжэ һанажа ябахые уялгална. ...туйлагдаһан 1945 оной һүүлээр шэнэ дайнай гал ...робхилхоор нэгэнтэ бэшэ забдаһан. һүүлэй жэл-...империалис гүрэнүүд дайнда бэлдэлгээ эрид шан-...

... агаарта, далайда тодхогдохо стратегическэ доб-...хүсэнүүдые США шууд түргөөр хүгжөөжэ захалан-... дэлхэйн бүхэли районуудые өөһэдынгөө «на-... аша туһын» зоно болгон соносхоно. Манай ...богоһын хажууда гэхээр, дунда зэргын зайда ...а американ ракетэнүүдэй тоо Европодо улам ...улагдана. «Бэеэ хамгаалха стратегическэ үүсхэл» ...ША-да нэрлэгдэһэн түсэбые бодото дээрэнь бэе-...рөһон ушар илангаяа ехэ аюултай.

...арадуудай, тэрэ тоодо арадайнгаа аша туһын ...лон хүсэл эрмэлзэлые тоонгүйгөөр Вашингтон Же-...туйлагдаһан үгэеэ ойлголсолгые һандаргаха замда ...дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалые улам дорой-...Ливиидэ эсэргүү гэмтэ ябуулга, ядерна туршалгада ...эрүүгээр үргэлжэлүүлнэ, Никарагуа тушаа бүдүүлиг ...УА — эдэ бүгэдэ американ захиргаанай хараа шу-... тодо шэг шарай мүн.

...эрхэ байдалда манай парти эб найрамдалай түлөө ...алан сэхээр ябуулан, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ... үндэр хэмжээндэ байхын тулада, Совет гүрэнэй ... хүсэ шадалай бүхы талааараа һэльбэн шэнэлэг-...эхын, социалис оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ... хани нүхэсэлэй улам бэхижэхын тулада хэрэгтэй ...эмжээнүүдые абаха баатай болоно.

...Арми ба Далайн-Сэрэгэй Флот эрдэм-техникын дэб-...туйлалтануудтай зохилдуулан хүгжөөгдэнэ. Стра-... ядерна хүсэнүүд—стратегическэ шэглэлтэй ракет-... ВМФ ба ВВС-эй стратегическэ хүсэнүүд Совет ...Хүсэнүүдэй дайшалхы гол хүсэн болоно. Тэдэ ... добтолгодо харюугай сохилто дары түргэн үгэ-...эдэ бэлэн байдаг. Коммунис партидаа, Эхэ орон-...эргүй үнэн сэхэ, марксистско-ленинскэ үзэл сурта-...гжэһэн совет сэрэгшэд өөһэдынгөө уялгые нягта ... дүүргэнэ, дайшалхы ёһо заншалнуудаа нэрэтэй ...ээр арьбадхана.

...ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда манай арадай ...н баатаршалга хэзээдэшье мартагдахагүй. Энэ илал-...т хүнүүдтэ зориг бадаруулма баатаршалга зандаа ...дөө үлэхэ. Зохёон байгуулхы түсэбүүдээ бодото ...бэелүүлхын тулада социалис Эхэ оронойнгоо хүсэ ... бэхижүүлхэ ба саашанхи хүгжэлтэдэ тэдэнэр энэ ... эршэ хүсөө нэмээжэл байха.

(ТАСС).

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент П. Бурмакинай буулгаһан энэ зураг дээрэ дайнай ветеранууд (зүүн гарһаа): Ц-Д. Ж. Жалсанов, Ч-Д. Б. Будаев, Г. Ц. Морхонов, С. М. Дугаров, В. А. Сахьянов, В. С. Данилов, В. А. Мезенин гэгшэдые харанат.

«...ЭНЭ ҮДЭРЫЕ БИДЭ АҺАН ШАДАЛААРАА ОЙРТУУЛААБДИ»

МАРТАГДАШАГҮЙ УУЛЗАЛГА

1930 он. Тэрэ жэл би Дээдэ-Үдэ түрүүшынхеэ ерээ һэм.

Тэрэ үедэ буряад хэлэн дээрэ толилогдодог ном, учебник, газетэ, журнал гэхэ мэтые хэблэлгэ шухала асуудал болоһон байгаа. Тиимэһээ полиграфиин хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ тон шухала болоо һэн. Тиигэжэ типографиин дэргэдэ ФЗО нээгдэжэ, хүдөө нютагуудһаа буряад хүбүүд, басагадые олоор асаржа, һургаһан юм. «Буруугай бэлшээриһээ гараагүй» шахуу ябаһан бидэ залуушуул эндэ суглараад, городой хүнүүд боложо байхадаа, хэды ехэ баяртай, хүхюутэй байгаа гээшэбибди.

Типографи болбол номой хэблэл, ном наймаалдаг газар (книготорг) гэхэ мэтые нэгэдхэһэн горитойхон коллектив бии байһан юм. Эндэхи дирекци, партийна, профсоюзна организацинууд залуу хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ талаар ехэ анхарал хандуулдаг байһан. Үйлэдбэриингөө гол хүдэлмэритэй танилсаха, һуралсахаһаа гадна, бидэ залуушуул ниитын гэхэ гү, али болбосоролой хүдэлмэридэ хабаадалсадаг байгаабди. Эндэ уран һайханай бүлгэм эмхидхээд, улаан буландаа зүжэг наада харуулжа, дуу, хатар гүйсэдхэдэг һэмди. Тэрэ үедэ Буряадай гүрэнэй хэблэлэй журналистнуудай редакцида хүдэлжэ байһан Дарма Жанаев гэжэ залуу хүбүүн уран һайханаймнай бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэ байһан юм. Тэрэ хадаа эмхидхэхы ехэ шадабаритай, айхабтар эдэбхи үүсхэлтэй хүн байгаа бэлэй.

Дармын намһаа нэгэ наһа аха гү, али тухайтай байһан дээрэһээ танилсажа, нүхэсэдэг болоһон байнабди. Амаралтын үдэрнүүдтэ, үдэшэндөө кинотеатр болон клубуудта ошохобди. Мүн багшанарай техникумэй, монгол рабфагай үдэшэнүүдтэ ходо суг ябагша бэлэйбди. Бидэ залуушуулда орходоо Жанаев хадаа Эрхүүдэ рабфак дүүргэһэн, нилээд болбосоролтой хүн ябаа. Дарма ехэ хүнгэн, солбон, хүхюутэй, зугаатай, зоригтой шударгы хүн бэлэй. Ехэ үни хүдэлэншьегүй, ондоо ажалда ошоо һэн. Тиигэжэ танил нүхэд холодоо һэмди.

...Зүүн Сибириин ябаган сэрэгэй 93-дахи дивизи 1941 оной октябриин 25-да Москва шадар, Малоярославецай райондо фашис булимтарагшадтай байлдажа эхилһэн юм. Ехэхэн тулалдаан болобо. Дивизидэ ехэнхидээ манай буряад хүбүүд ябаа. Дайсан, урагшаа алхамшье дабшангүй, гэдэргээ сохюулаа һэн. Тэрэ оной декабриин 24-дэ 43-дахи арми, тэрэ тоодо манай дивизи Нара гол дээрэһээ добтолгодо орожо, фашис булимтарагшадта шанга сохилто үгэбэ. Дайсад тогтон торонгүй гэдэргээ сухаряа. Манай сэрэгшэд үбэлэй һаранuудта дайсаниие сохи сохиһоор, Москвагай, Калугын областьнуудай бүхы город, тосхонуудые дайсанай эзэмдэлгэһээ сүлөөлһэн байна. Тиигэжэ Смоленскэ область тулаад, Вязьма шадар оборонодо байгаа һэмди. Едойхо һаднаггүй болошотороо галдагдашаһан Пинашино тосхон шадар бүхэли хабар байрлабабди. Бага зэргэ буудалдааһаа бэшэ, ехэ тулалдаан болоогүй.

1942 оной апрель һарада 93-дахи дивизимнай 26-дахи гвардейскэ гэһэн хүндэтэ нэрэдэ хүртэһэн байна. Частиингаа иимэ ехэ нэрэ солодо хүртэһэндэ бидэ, забайкалиинхид, хэды ехээр баярлаа, омогорхоо гээшэ һэмбибди.

Май һарада манай частьда байлдаанай түрүүшын эшелонһоо гараха захиралта үгтэбэ. Хорёод шахуу километр зайтай газарта, түмэр замай Износк станци шадар хүрөөд, хуһан сарай соо ороод амаржа байбабди. Энэ үедэ модон набшаһалжа, ногоон хүсэд ургажа эхилһэн байгаа. Дайсантай урда урдаһаа харалсаад хэбтэжэ байһанда орходоо, эндэ ерээд һуухада, гэнтэ сүлөөдэ гарашаһан шэнги һонин байгаа бэлэй. Тиигэжэ байтарнай, үдын хоолололго боложо, манеркэ соогоо шүлөө асараад һууна б. Харан гэһэйм, нэгэ танихан хүн нам тээшэ гэшхэлжэ ябаба. Ухаандааш оруулаагүй байһан Дарма нүхэрни хажуудам хүрэжэ ерэбэ. Үни холын уулзаагүй ябаһанаа энэ холын газарта, хатуу шанга дайн соо уулзаха гээшэ һара наранай тохёолдоһон шэнги һанагдаба.

Хоёр хада уулзадаггүйшье һаа, хоёр нүхэд уулзадаг гэһэндэл, харалсаһандаа баярлаад тэбэрилдэшэбэбди, ябаһан ябадалаа хөөрэлдэбэбди. «Обед эдилсыш»,— гэээд, манеркээ түлхихэдэм, хармаанһаа халбагаяа гаргаад, ама хүрөө бэлэй.

Лейтенант Жанаев саперно взводой командир ябаһан байгаа. Бүхэли һүниндөө уһа шабар соогуур мүлхижэ, эсэһэн сусаһанаа хөөрөө һэн. Үнэхөөрөө шинелинь шабар шабха болошонхой, адаглажа харахадам, шабын түмэртэ эндэ тэндээ түгдэ татуулшаһан ябаа бэлэй. һайн ябажа, дайгаа даралсаад, мэндэ бусаял даа гэлсээд тараа һэмди. Нэгэ газарта, нэгэ частьда ябаашье һаа, бэе бэеэ харалсаха арга байгаагүй ха юм. Энэ хадаа һүүлшымнай уулзалга һэн.

Эрэлхэг зоригто Дарма Жанаевич Жанаев дайнай дүүрэхэ дүтэлтэр мэндэ ябаһан аад, дайсанай хорото һомондо дайрагдажа, ами наһаяа алдаһаниинь харамтай. Гэбэшье республикымнай суута баатарнуудай нэгэн боложо, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэнь мүнхэрэн алдаршаа.

Намдак ЦЫБЕНОВ,
ажалай болон дайнай ветеран,
Ленинэй орденто.

Алексей БАДАЕВ

ДАЙЕ ГЭМНЭНЭБ!

(Поэмэһээ хэһэг)

Дайн — шамайе,
Дайе үүсхэгшэ — шамайе,
Жэргэмэлтэ һайхан
газарайнгаа.
Жэбэршэгүй нангин
һэшхэлээр
Хүн түрэлтэнэй зүгһөө
Гэмнэнэб!
Элһэ шорой доро хэбтэгшэ
Элһэн мэтэ олон
Ами наһанай зүгһөө —
Мүноо хүрэтэр түлигдөөгүй
Мүльһэн хүйтэн
гуламтануудай,
Үбшэеэ табидаггүй
зоболонгой,
Үнгэрдэггүй үйдхарай,
Үтэлдэггүй үхибүүдэй,
Зүнтэглэдэггүй хүгшэдэй
зүгһөө
Гэмнэнэб!
Дайе,
Дай үүсхэгшые
Хүн түрэлтэнэй зүгһөө
Үзэн ядажа байнаб!
Эсэстнай дүтэлэнхэй,
Эсэстнай — Ажалша Дэлхэй!
Балсанта шүрбэһэлиг
гарнуудай
Бата бэхи нэгэдэл!
Нээмэл сэлюун зүрхэнүүдэй
Нэгэ жэгдэ сохидол!
Хүрэг танда зайлашагүйгөөр
Хүрьһэтэ Газарай хараал —
Аянгата тэнгэриин шарай
хараха,
Ая-гангата агаар балгаха
Заяагүй байһан үхибүүдэй,
Задараагүй хосорһон
сэсэгүүдэй,
Хэтэдээ бэри зандаа үлэһэн
Хайрата эхэнэриүүдэй
Хараал хүрэһэй!
Ууюулһан утаандаа
хахажа үхэһэйт,
Залаһан һомондоо
буудуулжа хосорһойт,
Атомта бомбынгоо
тэһэрэлгэһээ
Шүүдэр болон шэргэһэйт,
һүүдэр болон дэгдэһэйт,
Дайн дажарнууд,
Дайе үүсхэгшэ ярнууд!

* * *

Дайн —
шамһаа боложо,
Хэды олон зүрхэн,
Гандаһан сэсэгүүдтэл,
хагдарааб!!
Дайн —
шамһаа боложо
Хэды олон эхэнэр
Эхын жаргал эдлэнгүй,
Хэтэдээ бэри зандаа
унтарааб!!

МЕДАЛЬ БАРЮУЛАГДАБА

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай II группын инвалид Даба Намсараевич Очировто дүшэн жэл үнгэрһэн хойно «Дайшалхы габьяагай түлөө» гэһэн медаль һаяхан барюулагдаба.

1944 ондо Ржев шадархи байлдаанда хабаадажа, сэрэгшын сээжээрээ шархатахадань, медалинь бута сохигдожо, дайнай газарта үлэшэһэн байгаа. Д. Н. Очировай шархатаһан тухай документ олдожо, үнэмшэлгэдэнь номерынь байжа, шагналынь дахинаа эзэндэнь барюулагдаба гээшэ.

Дайнай болон ажалай ветеран мүнөөшье колхоздоо хүдэлһөөр. Тэрэ шалгалтын комиссиин гэшүүн, барилгын хэрэгсэлнүүдэй складые даагшаар ажаллана.

Зэдын район. **Д. БАДМАЕВ.**

БЕРЛИН БОМБОДОҺОН ГАБЬЯАТАЙ

Тимофей Козлов Улаан-Үдын дунда һургуули дүүргэһэн жэлдээ, холшорхон хорин наһандаа летчигүүдэй училищида курсант боложо абтаа һэн. Омскын сэрэгэй училищи дүүргэмсээрээ, лейтенант Козлов Сталинградай фронт эльгээгдэһэн байгаа. Тэрэнэй алба хэдэг полкын летчигүүдэй гол зорилгонь хадаа гитлеровецүүдэй шэбээлһэн газарнуудые бомбодолго һэн. Илангаяа Берлин, Гамбург хотонуудтахи сэрэгэй-промышленна гол объектнүүдые бомбодолго тус полкын шуумар бэрхэ бүргэдүүдтэ даалгагдадаг байба.

Нютагаймнай хүбүүн — залуу летчик зүрхэтэйгөөр, сортоотойгоор дайлалдадаг байгаа. Тэрэ командованиин хүшэр хүндэ даабаринуудые саг сооль дүүргэдэг, немец летчигүүд-истребительнүүдэй мүрдэлгэһөө шуран бэрхээр зугадажа, тэрьедэжэ үрдидэг байһан юм.

— 1943 ондо манай полкын хэдэн звено Берлинэй үйлсэ, талмай дээрэ бомбонуудаа хаяһанаа хэзээдэшье мартахагүй ха. Дороноо хэды олон тэһээ буудуулааашье һаань, манай звено Берлиндэ шэбээлһэн гитлеровецүүдэй уурхайе бомбодожо, шухала даалгабаряа дүүргээ һэмди. Манай хаяһан бомбонууд дайсанай шухала промышленна объектнүүд дээрэ унажа, хэдэн олон тэһэрэлгэнүүд болоо гэжэ тагнуулшад мэдээсэһэн юм,— гээд нүхэр Козлов тэрэ үнгэрһэн сагаа һанан һанан хөөрэнэ.

Сэрэгэй летчик Тимофей Козлов дайсанай газар дээрэ шархатабашье, самолетоо өөрынгөө аэродромдо буулгажа үрдиһэн байгаа.

Зүб даа, зүб. 1942—1943 онуудай туршада Совет оронной летчигүүд Берлиние бомбодохо юм гэжэ фашис Германиин агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй ахамад командалагша, рейхканцлерай орлогшо Геринг зүүдэлээшьегүй байгаа бшуу.

1943 оной үбэлэй һарануудта Берлин бомбодолсоһон лейтенант Козлов Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм. Удаань тэрэнэй полк Белоруссиин газар дайда дээрэ дайлалдаһан байна. Тиихэдээ эдэнэр Чехословакиин, Австриин, Даниин, Польшын газар дээрэ шэбээлһэн фашис нохосуудые һүнөөлсэһэн юм.

Козловой дайн байлдаанай үедэ гаргаһан баатаршалгые парти, правительство үндэрөөр сэгнэһэн байгаа. Тэрэ Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай нэгэдэхи шатын, Улаан Одоной орденуудаар, бусад олон медальнуудаар шагнагданхай.

Командир ябаһан Козлов агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдтэ 15 жэлэй туршада алба хэһэнэй удаа 1956 ондо тоонто нютагаа бусажа ерээ һэн. Тиин Улаан-Үдын авиапредприятида албанай таһагай начальнигаар удаан хүдэлһэн байна.

Дайнай, ажалай ветеран Тимофей Тимофеевич пенсидэ гаранхай. Нүхэр Козлов залуушуулай, һурагшадай дунда ябуулагдадаг сэрэгэй-патриотическа, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсадаг, урагшаа һанаатай хүн юм.

Б. СОТНИЧ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. Т. Козлов.

ХОРИН МИЛЛИОНОЙ НЭГЭН

«ТАНАЙ хайрата абга Ангабаев Чимитцырен манай нютагай совхозой конторын газаа оршодог обелиск дээрэ түрүүлжэ нэрлэгдэнэ. Энэ дайнда унаһан хүнүүднэй ехэ олон һэмнай даа. Бидэнэр — Гааргын дунда һургуулиин зургаадахи классайхид дайнда унагшадайнгаа мүрые мүшхэжэ, хаана, ямар газарта дайлалдаһыень, мүн унаһыень мэдэхэ зорилготойбди. Тиимэ ушарһаа та маанарта абга тушаагаа хөөрэжэ үгыт, үлэһэн дүрэ зурагуудыень, бэшэгүүдыень маанарта эльгээгыт»,— иимэ удхатай бэшэг нёдондо, Агууехэ Илалтын 40 жэлэй ойн дүтэлжэ байхада абаа һэм. Үхибүүдтэ дэлгэрэнгыгээр харюусахые оролдооб, уулзаашье һэмди. Тэрэ сагһаа хойшо абга тухай дурасхаал сэдьхэлдэм хүлеэгдээгүй хүсэтэйгөөр гэрэлтэн задаржа, тэрээн тухай, мүн дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ нюргаа сэхэлэнгүй хүдэлжэ, ара талые бүхэлһэн нютагаархин тухайгаа хөөрэхэ хүсэлдэ эзэлэгдээб.

Минии эсэгын түрэл нютагтаа түрүүлэгшэ ябахада, Чимитцырен анханһаа ахаяа дахажа, ажал хэжэ һураһан байгаа. Маанартаяа суг ажаһуудаг байһан, һамга зэмгэгүй, залуу задарюун үень бэлэй. Тиигэжэ ябатарнь, хайрата ахань хара хардалгын мүрөөр ябашоо һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Чимитцырен гэнтэ шахуу гэгээрэн боргожоо. Томо бэетэй, хүсэтэй, барилдааша хүн боложо ябаһыень һананаб. Ехэ һонор, һүбэлгэн хүн һэн хаш. Намайе үзэг танюулжа, номдо һургажа, ойроо яһала удаан баригша һэн. Би тиигэжэ нэгэдэхи класста ороходоо, «а» үзэг мэдэхэ байхаб.

...Чимитцырен абга нүхэдтэеэ уһанай модондо хүдэлэгшэ һэн. Гаарга голой эрьедэ тэдэнэй уһанһаа татажа гаргаһан модон һүри һоог обоолоотой хэбтэхэ. Моридшье шанга, хүбүүдшье шииираг — ажал, юрэдөөл, «бусалжа» байхал даа. Ой ухаасм хаха зуража ороһон тэрэ үдэр би тэдээндэ эмээл морёор гүйлгэжэ ошооб. Минии ерэхэдэ, гол дээрэ хүдэлжэ байһан зон нам тээшэ халта хараад:

— Абхоон! Солмооншни ерээ. Хүйтэн аарса, ундаа асараа ёһотой,— гэлдэбэ. Абхоон гэжэ Чимитцырен абгыемни нютагаархин шогложо нэрлэдэг байһан юм.

...Шанга морид хатуу туруугаар голой эрьеын газарые хамха сохижо байгаад, хойтон модо эрье өөдэ татана... Энэ байдалые минии мэгдүү хашхараан сошообо:

— Эй, дайн сэрэг болоол!, Дайн сэрэг болоо... Таанадые гэр гэртээ бусагты гэнэл!..— гэжэ һүхирөө ха юмбиб...

Буряадай хүбүүдэй
һаяхана
Боргожожо, бэежэжэ байн
гэхэдэнь,—
Баһал дайн гэлсэбэл,
Баруун зүгтэ байлдаан сэрэг,
Баалма утаагаар барайн
ерэбэл.
Фашис танкнууд нягтаараа
Боран нэгэл шэглэлтэй
Баруун тээхи
хилэнүүдыемнай
Бута сохёод шуумайлдаха
хүсэлтэй...
Фашис сэрэг Брестые
Хүрэлээд тиихэдэ байгаа.
Фашизм социализм хоёр
Хам оролсоод байгаа.

Ажал гэб гэнтэ зогсошобо. Нэгэшье хүн дуугарнагүй. Моридойшье турьяха дуулданагүй. Булта эхэ газараа шагнаһандал, үе сагтайгаа хөөрэлдэжэ байһандал. Би моринһоо буунагүйб. Намайе буу гэхэшье хүн үгы. Ахайнарай шэг шарайе гэтээд үзэхэдэм, булта баруун зүг тээшэ харанхай, хүн бүхэниинь эхэ нютагтаяа, эхэ эсэгэнэртээ, эгэшэ, дүүнэртээ һанаандаа хахасажа, фронт мордохоёо зэһэжэ байһан шэнги һэн.

— Үзэлсэхэл болообди. Гаарга, түрэл һайхан уһан, газарнай, дуулажа бай! Бидэшни дайгаа дараад, даагаяа һүүлдээд, энэл хэбээрээ бусажа ерэхэбди,— гэжэ Дугар Доржиевай шангаханаар хэлэхэдэ:

— КВЖД-дэ дайлалдаа һэм даа,—гэжэ Абхооной аха Дансаран сухалтайгаар дуугарна. Тиигэһээршье булта моридтоо мордобо. Би тэдэнэй заха барибаб. Арбан хазаар моритон зэргэшэн гэшхэлүүлнэбди. Нэгэмнайшье дугшуулна, хатарууланагүй. Моридшье юумэ тухайлһан, ухамайлһан шэнги — шэхээ хуумайлган, бэеэ һунаан, урагшаа тэгүүлнэ...

Гааргаяа хүрэжэ, захын айлһаа нүгөө захынхи хүрэтэр, нэгэшье гэр илгангүй, бултандань ороо. Сайлаха газартань аяга сай уужа, түрэл түтимтээ зугаалжа, танил зоноороо хөөрэлдэжэ, үшөө дахин харалсажа ошохоёо һанаһан байгаа хаш ахайнарнай! Нэгэ айлһаа гараад, нүгөөдэ айлайхида хүрэхэдөө, баһал моридтоо мордожо, үнөөхил зэргэеэ алдангүй, жэгдээр алхалуулжа, удаадахи гэрэй сэргэдэ арбан мори уяжа — тиигэ тиигэһээр тэдэнэр гэр гэртээ хүрэһэн юм. Эдэнэйнгээ иимэ зохидоор, иимэ һайханаар ябажа, ехэ дайнда үдэшүүлһые нютагаархимнай мүнөөшье хүрэтэрөө уярэн дурсадаг лэ даа...
Хори гаража ябахадаа,
Халуун дайнда мордоош.
Хори гаража ябатараа,
Халуун дайнда унааш.
Хүрьһэтэ алтан дэлхэй
дээрээ
Хүбүүн түрэһэндөө
омогорхожо,
Дуу дуулажа, архи уужа,
Дүүхэйнүүдэй тархи
эрьюулжэ,
Дуран соогоо ябажа
ябатараа,
Халуун дайнда мордоош.
Хорин арюун наһандаа,
Хорин эдир наһандаа
Хүрьһэтэ дэлхэйгээ
хүзүүдээш.
Мүнөө газар дээрэшни
Мүшэдынь яагаа аржагар
бэ!
Эхэ оронши мүнөөшье
Эльгээ дэбдин шамаяа
Бүүбэйлжэ байнал даа,
Бөөмэйлжэ ябанал даа.

«Нютагаймнай наран» хүбүүд, баруун дайнай газарһаа бусажа ерэхыетнай хүлеэхэбди»,— гэжэ буурал сагаан үбгэднай булта шахуу гаража, хүбүүдээ харгыдань үдэшөө һэн. Хэдэн арбаад холбоо тэргэдэ хүллэгдэһэн паар моритой хүбүүднай Гааргын харгыгаар баруун зүг баряа бэлэй. Гааргаһаа бишье үдэшэжэ гаралсааб. Могойто. һахали хүрэхэдэмнай, баһал тиимэ тэргэнүүд баруулжаа һунаһаар харагдаа аргша һэн. Ород, буряад, ортон, хамнигад — хуу булта нэгэ бүлын хүбүүдтэл, ээм ээмээ түшэнхэйнүүд ябаа. Бэеэ баринги, зоригоо заланги зон Баргажан гол тулажа ерээд, бэе бэеэ хүлеэжэ байжа, һалаар нүгөө эрьедэнь гаража байгаа. Мүнөөнэй ехэ хүүргэ тиихэдэ үгы байгаа һэн шуу.

Би Абхоон абгаһаа нюдээ һалгаанагүйб. Баргажан түрэл голойнгоо уһанһаа альгаараа удхажа амсаад, Георгий Молчанов гэжэ ород нүхэртээ, Бодонсор гэжэ хамниган танилтаяа халуунаар хөөрэлдэхэ юм. «Сибириин хүбүүд шанга. Хагсуу шанга уларилтай газарта түрэһэн, үдэһэн зон гээшэбди. Халуун, хүйтэниие тэсэжэл гараха ушартайбди»,— гэжэ абгыемни хэлэхэдэ, тэдэнь зүбшөөн: — «Хүлдэхэгүйбди, энэшни мэдээжэ, мүн мэргэн буудагшад, ангуушад байхабди. Снайпернууд мандаш бии байха!» — гэлдэнэ. Би абгаяа ерэр Хурамхаан хүрэтэр үдэшөөд, Дээдэ-Хурамхаанай долоон хуһадай дэргэдэ хахасаха түсэбтэй һэм. Теэд Абхоон абгамни голой нүгөө эрьедэ гарахаһаа урид намаяа үргэжэ, тэргэһээ буулгаад, хэды дахин таалаад, тэбэрөөд:

— Ши ганса эрэ хүн үлэбэш. Нэгэдэхи класста орохош. һайн һураха ёһотойш. Гар үзүүрэй ажалда дүрэтэй гүбши даа. Дүүнэрээ, хүгшэдөө бэе дээрээ даажа абаба гээшэш. Зай, иигээд лэ эндэ үлэхэшни гээшэл даа... Бэшэг бэшэжэ, уншажа шадаха болоһондош ехэ баяртайб. Бэшэгтэй хүн булигдахагүй гэлсэдэг. Зай, баяртай! — гэжэрхёод, саашаа харашоо бэлэй...

Гааргын совхозой конторын нюур талада Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан хүнүүдэй нэрэ обогууд алтан үзэгүүдээр бэшээтэй байдаг. Тэндэ далан табан хүнэй нэрэ бии. Тэдэнэй дунда Ангабаев Чимитцырен Очировичай — Абхоон абгымни нэрэ һиилээтэй. Тэрэ 1943 он болотор һара бүридөө бэшэг-мэндээ эльгээдэг һэн. «Поездмнай үдэр, һүнигүй баруулжаал дабшана»,— гэжэ нэгэтэ бэшээ. һүүлдэ Воронеж, Курск гэжэ городуудһаа мэндээ хүргөө. Тээ байд гэээд Москва шадарһаа тэмдэг үгөө. Тиигээд нэгэ бага удааран татаад бэшэхэдээ: «Дайшалхы габьяагай түлөө» медаль абааб»,— гэжэ дуулгаа һэн. Тиигэжэ ябатараа Абхоон абгамнай абяа шэмээгүй болошоо бэлэй.

Гаарга нютагһаа олон хүн дайнда унаһан, олон ордентой нютагаа бусажа ерэһэн юм даа. Алдар суутай, мүнөөшье албан хэрэгээ орхёогүй медицинын албанай генерал-майор Антон Бадмаевич Занданов генерал-майор Даба Ринчинович Цыденов хоёр нютагаархинаа омогорхуулжа ябадаг. Эдэнэй үүри Чимитцырен Ангабаев түрэлхидтөө, нютагайнгаа зондо удаан, нилээд удаан хүлеэлгээ, зүгөөр бусажа ерээгүй. Илангаяа манай хүгшэн эжы ехээр хүлеэгшэ бэлэй. Ехэ һонор, шүлэгшэ, дууша сэдьхэлтэй тэрэнэйнгээ нэгэтэ:

Сэрэгэй шуһата дайдаһаа
Хэзээшье бусаха бэлэйлши
даа!..
Хүлөөн хүлөөн һуухадаа,
Хүгшэн эжышни эсээл даа...
Ерэхэл гэжэ шамайгаа
Ехэл найдан һуудагби.
Эхыш зүрхэн шамайгаа
Эрин, дуудан байдаг даа.
Эхыш зүрхэн уярнал,
Эхын сэдьхэл уярнал,
Элдин хонгор дайдынгаа
Эзэн зандаа байналши,—
гэжэ дуулан татажа, Абхоон абгыемни дуудан байһыень би огто мартагшагүйб.

С. АНГАБАЕВ,
поэт.

ЧКАЛОВАЙ МАЯГ АБАРЯАР ДОБТОЛЖО...

Энэ үбэл «Правда» газетэдэ толилогдоhон СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ дотор Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэгшэдэй тоодо Афганистанда интернациональна уялгаа эрхимээр бэелүүлhэн сэрэгэй летчик Валерий Николаевич Очировай нэрэ анха дурдагдаа hэн. Тэрэнэй hүүлээр энэ хүн тухай материал газетэдэ толилые гэhэн гүйлтатай бэшэгүүд манай редакцида орожо эхилээ юм. Валерий Очиров тухай тобшоор хэлэхэдэ, энэ нүхэрнай Кзыл-Ординска областиин Аральска районой Сульфат гэжэ hууринда 1951 оной март hарада түрэhэн намтартай. 1970 ондоо СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Сызраньска дээдэ сэрэгэй авиационно летчигүүдэй училищида ороhон байна. Тэрэнэй удаа Ленинэй орденто Московско болон Улаан тугта Прибалтийска сэрэгэй округуудта алба хээд, удаань Афганистан эльгээгдээ hэн. 1985 ондо подполковник В. Н. Очиров В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй-политическэ академиие заочноор дүүргээ.

Апрелиин наранай түргэндэ ороод байхада, эскадрилиин командир подполковник Очиров штаб тээшэ шэглэжэ ябаба, баhал айхабтар түргөөр тиишээ гүйлгэжэ ябаhан хүнгэн машина обёоржорхибо. «Нэгэл юумэн болоо хаш даа»,— гэжэ дунда зэргын бэетэй, үргэн гэдэргэтэй, хурса харасатай подполковник Очиров досоогоо тэмдэглэбэ. Үнэхөөрөөшье, партиин провинциальна комитедэй вертолёдуудые хүдэлмэрилэгшэ, НДПА-гай ЦК-гай шүүн нүхэр Мир-Абдулло эхэ hанаата болонгёор штаб руунь оробо. Ушар юуб гэхэдэ, Кара-Бага гэжэ hууринда хилын саанаhаа нэбтэрэн орожо бандидууд добтолжо, тэндэхи уездын партийна комитедэй байшан хүреэлэн абаа. Тэндэ hуугаа хүнүүдэй амиие аршалха хэрэгтэй.

— Нүхэдөөн долоон час соо хүрэлсэлгэдэ байна. hөөр нинишье дүүhаань, эдеэ хоолшье байхагүй. Шархатанhаа хүнүүд бии ха. Энэ дороо туhаламжа хүргэхэгүй hаамнай, бултынь хюдахань гэзэшэ,— гэжэ, Мир-Абдулло Очиров тээшэ найдангаар харад байба.

— Туhалхабди,— гэжэ Валерий Николаевич түргөөр харюусаба.

Удангүй эскадрилиин командир орлогшо майор Леонид Семенов, замполит капитан Николай Липин, эскадрилиин штурман майор Игорь Божкин гэгшэд хүрэжэ ерэбэ.

— Леонид Михайлович, хэдэн экипаж даабари дүүргэхэ ниидэхэдэ дары түргэн бэлэдхэ! Шархатанай зондо туhалха эм дом абаарайгты.

Харанхы болохоhоо тээ үрдэхэ хүсэлэн байгаа тэмдэгтэ ойдо вертолёдууд дэгдэн гараба. Түрүүшын хоёр Ми-24-ые өөрөө комэск толгойлбо. Удаадахи хоёр вертолёт капитан Евгений Сухоцай командадо доро дабшаа. Удаань Ми-8 түхэлэй ашагай хоёр вертолёт агаарта гараба.

Наранай орожо байхада, Кара-Бага hууринай шулуугаар бариhан хэбтэгар хабтагаар гэрнүүд харагдаадхиба. Тэз саанаханань барбайжа хэлүүн хэрэм өөбөрогдобо. Харуу дээгүүр душмануудай гал харагдаба. Тэдэ саанаханань барбайжа хүлүүн хэрэм эбэрөөгдэбэ. Хардаагүй душмануудай гал дэгдэн харагдаба. Түрүүшын нэгэ машина ...

Наранай орожо байхада, Кара-Бага hууринай шулуугаар бариhан хабтагар гэрнүүд харагдаадхиба. Эгээл энэ үедэ эсэг душмануудай зүгhөө автомадууд, пулемёдууд ...

Наранай орожо байхада ... Харанхы болоходо ...

Өөрөө Очиров хоёр машинаяа хэрэмэй зүүн талаhаа оруулха, харин капитан Сухоцай бэрүүн талаhаа дүтэлжэ хэлгэхэ заабари үгэбэ. Харин ашагтай машинануудые сэхэ хэрэм тээшэ байлгаха ёhотой байгаа. Душмануудай совет вертолёдуудые харахадаа, эжэлэн хүсэргүйгөөр буудажа захалаа hааб даа. Совет вертолёдууд ракетээр тэдэниие харюудань буудаба. hолир шэнгээр зуралзан ошоhон дуhал hууряа зайлуулжа байлгажа, тээр хоёр зам доо дайралдаhан бандидуудые хэрэн хэрэмэй хоорондо хэдэрэнэ. Гагнагар хуа тооhон эшхэрнэ. «Мэргээр лэ онобол даа, Ми-8 велолёдуудайнгаа ...» сэхэ ниидэн ошоо зам гаргагдабал»,— гэжэ Очиров досоогоо тэмдэглэбэ. «Урагшаа!» — гэhэн захирвалта капитан Сафоновто хүрэбэ. Тэрэ өөрөө дахинаа дайсадай зүгые шэглэн, хүсэтэ машинаяа залаба. Үшөө хэды дахин ракетээр тэдэниие буудаба. Айхабтар ехэ hалхи шуурганай гэнтэ бодоhондол, оршон тойрон хара шорой, үдхэн тооhон дэлhэтэн хиидэ...

эрэлхэг, жэжэ юумын урда тунхаридагүй хүн байhанаа тэрэ харуулаа бэшуу. Дайшалхы ябаха, эрэлхэг зориг гаргаhан hайнгаа түлөө түрүүшынгээ жэлдэ В. Очиров Улаан Одоной орденоор болон «Дайшалхы шэн габьяагай түлөө» гэhэн афган медаляар шагнагдаа hэн. Тэрэ 1980 ондо залуу летчик Валерий Очиров болзорhоо урид майорой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Нэгэ удаа Валерий Эхэ оронhоо бусажа, Туркестанска сэрэгэй округто эскадрилиин командираар алба хээ юм. Тиигээд удаа В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй-политическэ академиие заочноор hураhаар байгаа.

...Валерий Очиров сэрэгшэдээ уялга дүүргэхэеэ дахинаа Афганистан мордобо. Тэрэнэй хоёрдохи удаагай энэ командировко бэрхэ байба. Үглөө бүрн харабаль, хүдэлөөтэй ябаба. Энэ үедэ...

— Туhалыш,— гэжэ хашхарха тоонуй хандаба.

— Юун болооб?

— Усан бопоо. Зара-Шаран гэжэ hуурин шадар душмануудай зэрэгүүдые тухашаруулаад байна.

Командалагшада юунэй болоhон тухай мэдээсэнэ, комэск вертолёт тээшээ яараба. Тэрэнэй эскадрилиин машинанууд түгэс бэлэн хэйнхoohоо hубарин ниидэбэ. Хазрат Омар Очировтай хамта кабина соонь hууба, али зүг руу зорихыень, хаанаhаань добтолжо орохыень заажа ябаба. Гадна газартай холбоо барисаа тогтообо. Удангүй Зара-Шаран гэжэ hуурин хүрэжэ ерэбэ хэбэргэй. Хара утаан тооhорно. Душмануудай галдаhан машинанууд дулэжэ ...лэ. Буудалдаан түлэг дундаа. Хаанань душманууд, хаанань афган сэрэгүүд бэ гэжэ илгаахань түбэгтэй хэбэртэй. Тэндэхи доболи газар дээрэ үзүүр дахин эрьеэд ерэхэдэ, бүргэдэй үүргэй мэтэ хабсагайн хаяада түбхинэhэн душмануудай «Ганта точкые» обёорко хибо. Эндэhээ тэрэ калибрай пулемёдоор түрүүшын машинануд буудуулаа юм байна гэжэ Очиров ойлгобо. Энэл үдэр тэрэ хаана тухай hөөрэкэн мэдэд ошобо. Хазрат Омартаа эбшэлдэбэ. Тэрэ мүн хадын орой дээрэ галай точкын ...

...Интернациональна уялга. Энэ үгэнүүд Валерий Очировта оршин түр үдхатай юм. Үнэхөөрөөшье, тэрэнэй сэрэг Николай Болдыревич халымаг яhатай хүн юм, харин эхэнь — Марья Филипповна — ород. Өөрэ Валерий Казахстанай газар дайдада түрэhэн. Тэрэнэй hууринда, хожомнь нүүжэ ошоhон Чимкентэ областиин Кентау хотодонь элдэб яhанай хүнүүд ажаhуудаг байгаа. Эдэнэй дунда узбек, казах, украин, казах, грек, кореец хүхэдтэй hэн. Иимэл ахэ, дүү ерүүдэй булэ соо богонаа хойноо үдэhэн Валерий Очиров сэрэгэй летчик болоод байхадаа Афганистанай Апрелиин революциие хамгаалха эрхэтэ туhамжаар нэгэн, правительствын эльгээхэдэ, энэ хэрэгые сайhаар зүрхэндээ дүтөөр хүлеэн абаа бэлэй.

Мүнөө Валерий Очиров Афганистанай Демократическа Республика оhоод байhан түрүүшынгээ үе сагые элихэмээр үйлэ хэдэг оруулдаг. Үнэхөөрөөшье, тэрэ үедэ хүнгэн бэшэ hэн. Нэгэтэ капитан Владимир Камарищыхтай агаарта гараад ябатарнь, тэрэ саяна мантайн хэрэгшэйн хэлэхэн юм гарба: — Хатуухан, үргэхэй газартай хүнгэн нэрэ буужа ябаа хүнүүд гэрээ юм байна ...

Юрээhээ, хоёр hолир бандидуудые илэ ниидхэ өөрэ ...

— Нүхэр Очиров, Эхэ ороной үндэр шагналаар танииеамаршалнаб! — гээ hэн.

— Советскэ Союзда алба хэнэб! — гэжэ Очиров тоб байса тодоор урдаhаань харюусаа.

Түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, Валерий Николаевич Очиров подразделени доторoo хүндэтэй болоhон юм. Зоримгой, ...ган сэрэгшэд бандидуудые хүреэлhэн байна. Нилээд олон душманууд тиихэдэ усадхагдаа hэн.

Е. ВЕТЛУГИН.

Сэрэгшэдэй бэшэгүүдhээ

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ МАРТАГДАХАГҮЙ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай Илалта түгэс дүүрэhээр аяар 41 жэл үнгэрэн ошобо. Хатуу шэрүүн дайнай жэлнүүдэй түүхын гүнзэгы руу ошохо тума бидэ, совет хүнүүд, аюулта шанга байлдаан дундуур эхэ-газараа тэбэрин унаhан сэрэгшэ хүбүүдээ хэзээдэшье мартахагүйлди. Тэдэнэй шэн зоригто баатаршалгыень үндэр дээрэ үргэжэ ябаhан манай үргэн баян Буряад дайдада үнгэрэн ошоhон дайнай галаар дайрагдаагүй нютаг нуга газарые олохогүйт. Тээ мэндэ Хориин районой Хүрбын совхоздо хүдэлмэриингөө хэрэгээр ябахадаа, хуушанайнгаа танил, Дээдэ-Хүрбын сомоной Соведэй дайнай болон ажалай ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Бадра Эрдынеевич Дагбаевтай уулзажа, ажал хэрэгээрнь hонирхон хөөрэлдэбэбди.

— Агуу ехэ Илалтынгаа hайндэртэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэжэ байнабди. Дайнай үедэ элдэб фронтнууд дээрэ унаhан нютагаархидайнгаа нэрэ обогуудые элирхэйлэн тодорхойлообди. Энэ хэрэгтэмнай нютагаймнай наhажаал үбгэд, хүгшэд, дунда hургуулиин үхибүүд хэмжээгүй ехээр хубитаяа оруулаа бэд даа,— гэжэ Улаан Одоной орденто, олон тоото медальнуудаар шагнагдаhан Бадра Эрдынеевич хэлээд бууралтаhан үhэеэ өөдэнь эльбэжэ,— манай Хүрбын голhоо гэхэ гү, али Тохорюугта, Бага-Хүрбэ, Ойбонто, Тээгдэ, Хасуурта гэжэ нютагуудhаа хамта дээрээ 400 шахуу хүн дайнда мордоhон байдаг. Тэдэнэй гурбанай нэгэ хубинь гэдэргээ, амиды мэндэ бусажа ерэхэ хуби заяагүй байшоо. Нёдондо жэлдэ Агуу Илалтын 40 жэлэй ойн баярта бэлэдхэлэй түлэг дундаа ябажа байха үеэр совхозойнгоо түб — Тээгдэ hууринай гол талмай дээрэ үндэр ехэ хүшөө бодхоогоо hэмди. Тэрэнэймнай автор Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Эрдэни Цыденов байhан юм. Мүнөө 110 гаран хүнэй нэрэ, обогууд мрамор самбар дээрэнь бэшэжэ табигдахаар хараалагдана,— гээд, хөөрөөгөө аалихан замхуулба.

Үшөө нэгэ зарим сэрэгшэдэй нэрэ, обогууд ойлгомторгүй мартагдажашье болоо. Дайн сэрэгэй дүүрэhээр бага бэшэ саг үнгэрэн ошоо. Гэбэшье эрид зоригтой нютагаархидайнгаа баатаршалгые мүнхэлэн, урган ябаа залуу үетэниие тэдэнэй hайн hайхан хэрэгүүд дээрэ hурган 'хүмүүжүүлхэ ёhотойбди гэжэ хуушанай сэрэгшэ Бадра Эрдынеевичэй хэлэhэн үгэнүүд шэхэндэмни мүнөөшье соностон байhаар.

Тиихэдэ Хүрбын совхозой Тохорюугтын отделениин түб hууринда арбан табан жэлэй тэндэ баhал нэгэ хүшөө табигдаhан байна. Тэрэнэй мрамор шулуун самбар дээрэ эрэлхэг нютагаархидайнь нэрэнүүд алталмал үзэгүүдээр hиилэгдэнхэй.

— Дугданов Бадма Зандра хоёр минии нагасанар болоно,— гэжэ эндэхи отделениие эрхилэгшэ Жамьян Гончикдоржиев хүшөөгэй дэргэдэ ошожо ябахадаа хэлэбэ.— Зүгөөр Чимитов Индрын хүбүүн Жигжит нютагтаа трактористаар хүдэлнэ. Совхозой бэрхэ механизаторнуудай тоодо ороо. Мүнөө хабарай тарилга дээрэ хүдэлжэ байнхай. Индрын аша Базар-Гуро баhал эсэгээ даган, механизатор болонхой. Совхоз соогоо ажалша бэрхээрээ алдаршанхай.

Самбар дээрэ аржыса бэшэгдэhэн нэрэнүүд соогоо Лундуков Егнин гэhэн танил нэрэ хаража уншабаб. Тэрэнэй хүбүүн Дугар Хориин хоймор дайдын эрхим малшадай тоодо ороно. Тэрэ эрхим түрүү ажалаараа бусадай дундаhаа шалгаржа, олон удаа магтаалда хүртэhэн байха. «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэhэн хүндэтэ нэрэ солотой болонхой. Мүнөө Эрдэм гэжэ ехэ хүбүүнтэеэ сугтаа үхэршэнөөр хүдэлнэ. Иигэжэ эсэгэ хүбүүн хоёр үбгэн абынгаа нэрые дээрэ үргэн, ажалай түрүүшүүлэй зэргэдэ алхалан ябана. Мүнөө Эрдэм хүбүүн М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-техникумдэ ажалhаа таhалгаряагүйгөөр hурана.

Үнгэрэгшэ хабар Хориин нэгэдэхи дунда hургуулиин үндэр сагаан шулуун байшангай дэргэдэ баhа нэгэ хүшөө бодхоогдоо бэлэй. Тэрэнэй самбар дээрэ тус hургуулида урдань хүдэлhэн багшанар, эндэ hураhан хүбүүдэй нэрэ, обогууд бэшээтэй байдаг. Энэ хүшөөгэй дэргэдэ пионертэ абтаhан үхибүүдтэ галстугуудыень зүүлгэн уядаг, комсомолшуудта хүрин улаан гадартай билетүүд барюулагдадаг.

Эндэ Советскэ Союзай Герой Жанаев Дарма Жанаевич, Беликов Артем, Самбатов Содном, Осоров Сергей, Цыбикдоржиев Зинамидра, бусадай хамта дээрээ баатар зоригтой 72 хүнэй нэрэ, обогууд бэшээтэй байна.

Зинамидра Цыбикдоржиев эрхим hайнаар hурадаг байhан. Тиимэhээ үшөө 9-дэхи класста hуража байхадань, тэрэниие эхин hургуулида багшалхыень эльгээhэн юм. Тэрэнэй олон тоото бэшэгүүд Хориин музей соо дансалан табяатай байгша hэн.

Музейн директор И. Труневhоо зүбшөөл абажа, уншан танилсаад байхадаа, нэгэ зарим бэшэгүүд соохоонь hонирхоhон мүрнүүдые мартахагүйн тула тэмдэглэн, бэшэжэ абаа хүм.

«...Дайн гээшэмнай хэсүүл хэрэг даа. Эндэ үнгэ бүриин яhатанай хүбүүд зэргэлэн ябанабди. Хатуу зоригтой хүбүүд. Бэрхэ сэрэгшэд.

hүүлэй үедэ олохон нүхэдөө алдаабди. Тээд яахабши. Дайнай хуули ёhо тиимэ ха юм. Нүхэдэйнгөө түлөө гал дүлэндэшье орохоор бэлэмди...

Зинамидра

1943 оной август...»

«...Түрэлхидни, хэр байнабта? Ярууна, Хори, Хэжэнгээрнай ямар hонин болоноб. Эндэмнай саарhан хомор. Эльгээхыетнай гуйнаб.

...Дайсаниие өөрынь эшээн тээшэ намнажал ябанабди.

...Манай хэрэг үнэн — бидэ илахабди»

Зинамидра

август, 1943 он».

Сэрэгэй политическэ хүдэлмэрилэгшэ ябаhан, майор Зинамидра Цыбикдоржиевай бэшэгүүд аржагар гоёор, тамгалмал шэнгеэр бэшээтэй байгаа.

Арбан найман наhатайдаа Цырендылык (Сергей) Осоров сэрэгтэ мордоо. Тэрэнэй Чимит ахадаа эльгээhэн олохон бэшэгүүд бии юм. Тэрэнииень түрэлхидынь үнэтэй сэнтэйгээр хадагалан ябадаг.

Түрэлхидhөөнь зүбшэл абажа, Сергей Осоровой фронтhоо эльгээhэн бэшэгүүдые ехэтэ hонирхон уншааб.

«1944 оной майн 10.

Хүндэтэ түрэлхид!

Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронтhоо танай хүбүүн амар мэндые хүргэхэ зуураа, хамаг hайн hайханиие тандаа хүсэнэ.

Амиды мэндэ ябанаб. Дайсанаа дараад лэ бусахалди даа.

Гүрэнэй хилэдэ хүрэжэ ерээбди. Прут мүрэниие зарим газартань гаталан гараад, Румыниин газар дайдые фашистнуудhаа сүлөөлэлсэжэ ябанабди.

Цырендылык».

«1944 оной ноябриин 10.

Хүндэтэ түрэлхид!

Октябриин хубисхалай hайндэрөөр амаршалнаб. Таанадайнгаа ажабайдалда хамаг hайн hайханиие хүсэнэб ... лэй үедэ бэшэг ... нэгүйбта?!

Мүнөө энэ холын ... дайда хүрэжэ ерээд ... дамнай, үглөөдэрэйнгөө ... hайн hайхан байхын ... тэмсэхэ гээшэ ехын ... зориг болоно...

Дайсанаа дараад ... мэндэ бусахалди даа ...

Уулзатараа, ...

«1945 оной эхин.

...Хүндэтэ Чимит-аха!

Минии хүндэтэ ... Александр Васильевич, ... кентий Григорьевич, ... харовна гэгшэдтэ сэрэ... нии халуун мэндэ ... үзыт?!

hурагаhан хүбүүдынь ... зоригтойгоор дайсаниие ... гамгүйгөөр сохилсожо ... гэжэ тэдэнэрнай мэдэ... лэ!

...

Сэрэгшэ Осоров ... «Шэн зоригой түлөө» ... ляар, Улаан Одоной ... шагнагдаад ябаа гэжэ ... шэг уншахадаа, мэдэ... маар.

Үе сагай үнгэрэн ... гүйдэлhөө шарлаhан ... мүн сэрэгэй команд... зүгhөө баяр хүргэhэн ... нууд, орден, медал... шагнагдаhан тухай ... нууд, байлдаанда баатар... лөөр унаhыень гэрш... шуудалай тэмдэгүүд ... хэбтэнэ. Огторгойн ... сэлмэг байхын түлөө ... шэгүүдэй авторнууд ... үхэлөөр унаа.

Эсэгэ ороноо ... Агуу ехэ дайнай үеы ... hаяа хайрлангүйгөөр ... сэрэгшэдэй баатарш... нэй фронтhоо эльгээ... ханшье hаа, захяа ... хэзээдэшье мартагда... hөө үедэ дамжан ябаха...

Г. БАЛ...

Түбшэн тэнюун янзатай жара наhаяа шахажа ябаhан дайнай ба ажалай ветеран, КПСС-эй гэшүүн Бадмажаб Чойнсонович Цыренов Сэлэнгын районой Юрөө нютагта ажаhуудаг юм. Дайнай эхилхэдэ, тэрэ Шэтэ хотодо гурбан hарын курса дүүргээд, хэлхеэ холбоошодой отделениин командир болоожо, баруун фронтдо эльгээгдэhэн байгаа.

1942 оной июль hараhаа тэрэ алдар суута 62-дохи армиин бүридэлдэ Сталинград шадар болоhон хатуу шанга тулалдаанда хабаадалсаhан гээшэ. Мамайн добуушиие эзэлэн абаха... най, Польшын Познань хотые ... лэлсэhэнэй, Волго, Дунай, Одер ... нүүдые зүбшан, дайсанай тухай ... обороные сүмэ сохилсоhонойнгоо ... Бадмажаб Чойнсонович Улаан Од... Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай ... нуудаар, «Шэн зоригой түлөө» ... ляар шагнагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Ч. Цыренов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДУЛААРhАН АА...

Байгша оной май hарын түрүүшын дүрбэн үдэрэй туршада 20—28 градус хүрэтэр дулаарhан байна. Халуун үдэрнүүдэй үзэгдэхэдэ, ой тайгада гал түймэрэй аюулай болоомоор хуурай болоо. Иимэ дулаан үдэрнүүд 1983 оной майн түрүүшын табан хоногто үзэгдөө hэн.

Май hарада сагай уларил ямар байхаар бэ гэhэн асуудал хүн бүхэниие hонирхуулна ёhотой. Энэ hарын уларил урда жэлнүүдэйхитэй адлирхуу байхаар хүлеэгдэнэ. hарын туршада дунда зэргээр 7—10 градус дулаан болохо. hарын тэн багаар, хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногой hүүл тээшэ шангаар hалхилха. Мүн hарын хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногуудта үдэртөө 23—28 градус дулаан болохо юм.

hарын туршада бага зэргээр хура бороо орохоор хүлеэгдэнэ. Республикын урда, баруун-урда районуудта 20—25 миллиметр тухай хура бороо ороxо юм. Энэнь нормоhоо үлүү болоно. Хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногудай эхиндэ, hүүл... хура бороо орохо ...

Мүнөө республикын ... нуудта залаата ургамал ... ригдажа эхилэнхэй, ... хүрьhэн шиг нойто... элбэг. Республикын ... урда, Байгал шадар... нуудай тарялан, ... бэлшээриин газарнууд... нойтон 25—30, бусад... 13 миллиметр болон...

Н. АФО...

Улаан-Үдын гидро... серваториин ди...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Дэлхэй дээрэ эб найрамдал байгуулхын түлөө» — түрүү бэшэг. «Хабарай тарилга-86»: «Тарилга хэхэ саг ерээ» — А. Иринчеевэй статья. «Хабарайнгаа тарилгые болзорhоонь урид» — В. Гончиковой статья. ТАСС-ай hүүлэй шэнэ hонин. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ.

Хоёрдохи хуудаhанда. Шэнэдхэн хубилгалгын замаар. «Түсэбтэ даабаринуудынь бодото байдалтай холбоогүй» — А. Калиберовэй статья. Профсоюзай ажабайдал: ажалша хүн тухай анхарал. «hаад ушаруулагдана» — А. Гармаевай статья. КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө. «Бэлэдхэлэй нөөсэ арганууд» — В. Архиповай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Сибиряк» дайн сэрэгтэ мордобо...» — Ю. Будаевай статья. «Мессер руу сагаалса» — П. Казариновай статья. Хэншье, юуншье мартагдаагүй. «Эхэ оронойнгоо түлөө ами наhаяа үгэжэ, эрэлхэгээр унагшадай дурасхаалда» — А. Коротаевагай статья. Эсэгэнэрэй баатаршалга дамжуулагдана. «Тэндэ, аюулай газарта» — Т. Усольцевагай статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Чернобылиин бодото байдал» — ТАСС-ай материал. Хилын саанаhаа. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

ХИЛЫН СААНАhАА

ТАСС АПН

Хөөрэлдөөнүүдэй эхинhээ хойшо Советскэ Союз ашаүрэ ехэтэй үгээ ойлголсолгонуудай үндэhөөр лэ замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулха, газар дэлхэй дээрэ тэрэниие hүжэрөөн дэбэргэлгые зогсоохо эрилтэнүүдые табидаг юм. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев байгша оной январиин 15-да хэhэн Мэдүүлгэ соогоо ядерна буу зэбсэгүүдые шата шатаарнь усадхалгын программа тодорхойлоо hэн. Энэнь хөөрэлдөөнүүдэй үедэ СССР-эй хараа бодолой үндэhэ hуурида табигдаха байна.

ЖЕНЕВЭДЭХИ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДТЭ ХАБААДАХАНЬ

ЖЕНЕВЭ. Ядерна болон замбуулинай буу зэбсэгүүдээр США-гай делегацитай хэгдэдэг хөөрэлдөөнүүдэй табадахи шатые үнгэргэхэеэ СССР-эй делегаци эндэ ерэбэ.

Делегациие хүтэлбэрилэгшэ В. П. Карпов Женевэ ерэмсээрээ, иимэ мэдүүлгэ хэбэ: Гол шухала удха шанартай асуудалнууд совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаhан байна. Тэдэниие амжалтатайгаар шиидхэлгэhээ буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые үргэлжэлүүлхэ гү, али зогсоохо, шахардуу шанга байдалые hуларуулха, ядерна дайе зайсуулан сараха арга олдохо юм.

Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ бүхы гурбан шэглэлээр — замбуулинай дайда тушаа, стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүд тушаа, Европодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ зэбсэг хэрэгсэлнүүд тушаа тодорхой дурадхалнуудые совет тала оруулhан байгаа. Эдэ дурадхалнууд урда тээнь Холбоото Штадуудтай үгэсэ ойлголсоhон хөөрэлдөөнүүдэй мандадые бэелүүлхэ зорилгодо бүримүhэн харюусана. Хэрбээ нүгөө талын таарамжатай шиидхэбэринүүдые абахаар оролдоод байгаа гээшэ hаань, совет хараа бодол эдэ бүхы асуудалнуудаар үгээ ойлголсохо арга олгохо байна.

Гэхэтэй хамта мүнөөдөө хөөрэлдөөнүүд дээрэ hайн үрэ дүн туйлажа шадаагүй байhаарбди. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ гол шухала асуудалнуудаар үгээ ойлголсоошье hаамнай, Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүдые урагшань дабшуулхын тула США мүнөө дээрээ юушье хээгүй байhаар. Үнгэрхэдөө Холбоото Штадууд hүүлэй үедэ уласхоорондын түгшүүрилые улам шахардуу шанга болгоно, дайнай аюулые hүжэрөөн дэбэргэнэ. Энэнь бултанай hанаа зобооно бшуу.

БЭЛЭДХЭЛЭЙ ШЭНЭ ШАТА

ВАРШАВА. ПОРП-ын X съездэ бэлэдхэлэй кампаниин түгэсхэхы шата Бяла-Подляскын воеводско партийна конференцеэр арадай Польшодо нээгдэбэ. Республика дотор социалис байгуулалтын гол шухала асуудалнууд, бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаhан документнүүд — П О Р П-ын Программын проект болон X съездэ Центральна Комитедэй зорюулhан тезисүүд воеводско партийна конференцинүүдэй гол анхаралда табигдана. Польшын коммунистнуудай үндэр дээдэ хуралдаанай олонхи делегадууд эндэ hунгагдаха юм. Партиин 1.300 гэшүүдhээ нэгэ делегат hунгагдаха ёhотой гэжэ съезд дээрэ түлөөлэлгын ёhо гуримууд батална.

ПОРП-ын 234 томо ехэ эхин эмхинүүдэй суглаанууд дээрэ съездын делегадууд hунгагдаhан байгаа.

Бүтэмжэтэй hайн оршон байдалда съездын урда тээхи документнүүдые эдэбхитэйгээр, үнэн сэхэ руунь зүбшэн хэлсэхэдээ, коммунистнууд дурадхалнуудые оруулhан, ажаглалтануудые хэhэн байгаа гэжэ «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. Энэ хадаа партиин үнэтэ шухаг баялиг болоно.

ПОРП-ын X съездэ бэлэдхэл КПСС-эй XXVII съездын асари ехэ үүргэ нүлөөндэ абтажа байна гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

ЭКОСОС-ой СЕССИ...

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой экономическа ба социальна соведэй (ЭКОСОС) эндэ болохо байhан хабарай сессиин делегадууд хүнүүдэй зүhэ шарайгаар, үндэhэ яhанай илгаагаар хүнүүдые харшалан газаашалха ябадалые үндэhөөрнь усадхан зайсуулха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ. ООН-ой Генеральна Ассамблейн 1983 ондо соносхоhон расизм ба зүhэ шарайн илгаагаар харшалан газаашалгые, баhамжалан доромжолгодо эсэргүү тэмсэлдэ ябуулгануудаар хоёрдохи арбан жэлэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байhые тэдэнэр хаража үзэбэ.

Ямаршье түхэл шэнжэтэйгээр гаргагдаад байгаа hаань, расизмда эбсэшэгүй оршон байдал байгуулха шухала гэжэ Аргентинын, Бразилиин, Заирай, Кубын, Югославиин ба бусад оронуудай делегадууд тэмдэглээ. ЮАР-ай расис захиргааниие уласхоорондын олониитэhээ гүйсэд амяарлаха, Израилиин сионистнуудай, ээрхэг түримхэй политикые, Израилиин хуули ... булимтаран эзэмдэhэн газар нютагуудай ... зоной эрхэнүүдые ба... лан доромжолгые ... руушаахыень тэдэнэр ... hан байгаа. Тус... сионизм хадаа расизм... зүhэ шарайн илгаа... гын нэгэ түхэл ... лоhон дээрэhээ бү... шүүмжэлэгдээ hэн ... гентинын түлөөлэгш... льягра Дельгадо ... Имагтал сионизмын ... политика Израилиин ... хы бүлэгөөрхидэй ... тын Зүүн зүгтэ ... римхэй ябуулгануу... лалта. мүлжэлгэ ... Палестинын араб ... национальна эрхэ... дүүлигээр баhамжа... ромжолхо арга олго...

МЭДҮҮЛГЫЕ ДЭМЖЭ...

ПХЕНЬЯН. Байгша ... апрелиин 23-да Сов... вительствын хэhэн ... соо найруулагдаhан ... нүүдые корей ара... дэмжэнэ. Эдэ хэмжэ... американ империализ... япон хархис хүсэнү... рата ябуулганууда... харшаар шэглүүл... байна гэжэ «Нодон с... газетэ бэшэнэ.

Мүнөө үедэ США ... — Урда Корей гэhэн ... талын сэрэгэй нэгэ... гуулагдажа байна. ... тон шэнэ түхэлэй ... лон химическэ бу... гүүдые Азиин — Но... лайн оршондохи ол... баазануудта тодхон ... Корейдэхи зэбсэгтэ ... дээ улам олошору...

(Газетымнай удаа... мер майн 11-дэ гара...)

Редактор Р. Б. ГАРМА...

Сэнхир экран

1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНДА СОВЕТ АРАДАЙ ТУЙЛАhАН ИЛАЛТЫН hАЙНДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.50 — Баримтата фильм. 10.25 — Уран шүлэгэй найруулга. 11.00 — Баримтата фильм. 12.05 — «Девочка из города» — үхибүүдтэ фильм. 13.20 — Эб найрамдалай түлөө велосипедээр урилдаан. 13.25 — Баримтата фильм. 14.25 — «Урданай аялга hайхан дуунууд». 15.10 — «Мүнөөдэр — Илалтын hайндэр». Хуурай газарай сэрэгүүдэй ахамад командалагша, СССР-эй оборонын министрэй орлогшо, армиин генерал Е. Ф. Ивановский үгэ хэлэхэ. 15.25—Киноконцерт. 16.15—«Парламентеры» — баримтата фильм. 16.35 — Мультфильм. 17.05—Эб найрамдалай түлөө велосипедээр урилдаан. 17.30—«Пел много, как никогда»—фильм-концерт. 18.20—Илалтын үдэртэ зорюулагдаhан дамжуулга. 19.50 — Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наhаяа үгэгшэдэй гэрэлтэ дурасхаалда. Дуугай байлгын минута. 20.10 — Симфоническа хүгжэмэй концерт. 20.50—«Победа» — уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00 — «Время». 22.45—«Победа». 2-дохи сери.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20—«Летняя поездка к морю»—уран hайханай фильм. 10.45—Балалайкын абяан зэдэлнэ. 11.10—Поэзи. М. Дудин. 11.40—Мультфильм 12.10—Хүндэ атлетикээр Европын чемпионат. 12.55—Баримтата фильм. 13.25—«Тропинины»—уран hайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 16.10 — Л. Бетховен. 8-дахи номерой «Патетическая» гэhэн соната. 16.30 —«Они сражались за Родину» 1-дэхи, 2-дохи сери. 19.00 — Совет дуунай концерт. 19.50 — Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наhаяа алдагшадай гэрэлтэ дурасхаалда. Дуугай байлгын минута. 20.10—Баримтата фильм. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.15—Баримтата фильм. 21.30—Дзюдо барилдаагаар Европын чемпионат. 22.00—«Время». 22.45 — Союзуудай байшангай Колонно залhаа концерт. 23.55 — А. Толстой. «Русский характер».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта —2-69-58, культуры и школ —2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие —2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-03480. Заказ № 108. Индекс 04609